

Małopolski Informator Rolniczy

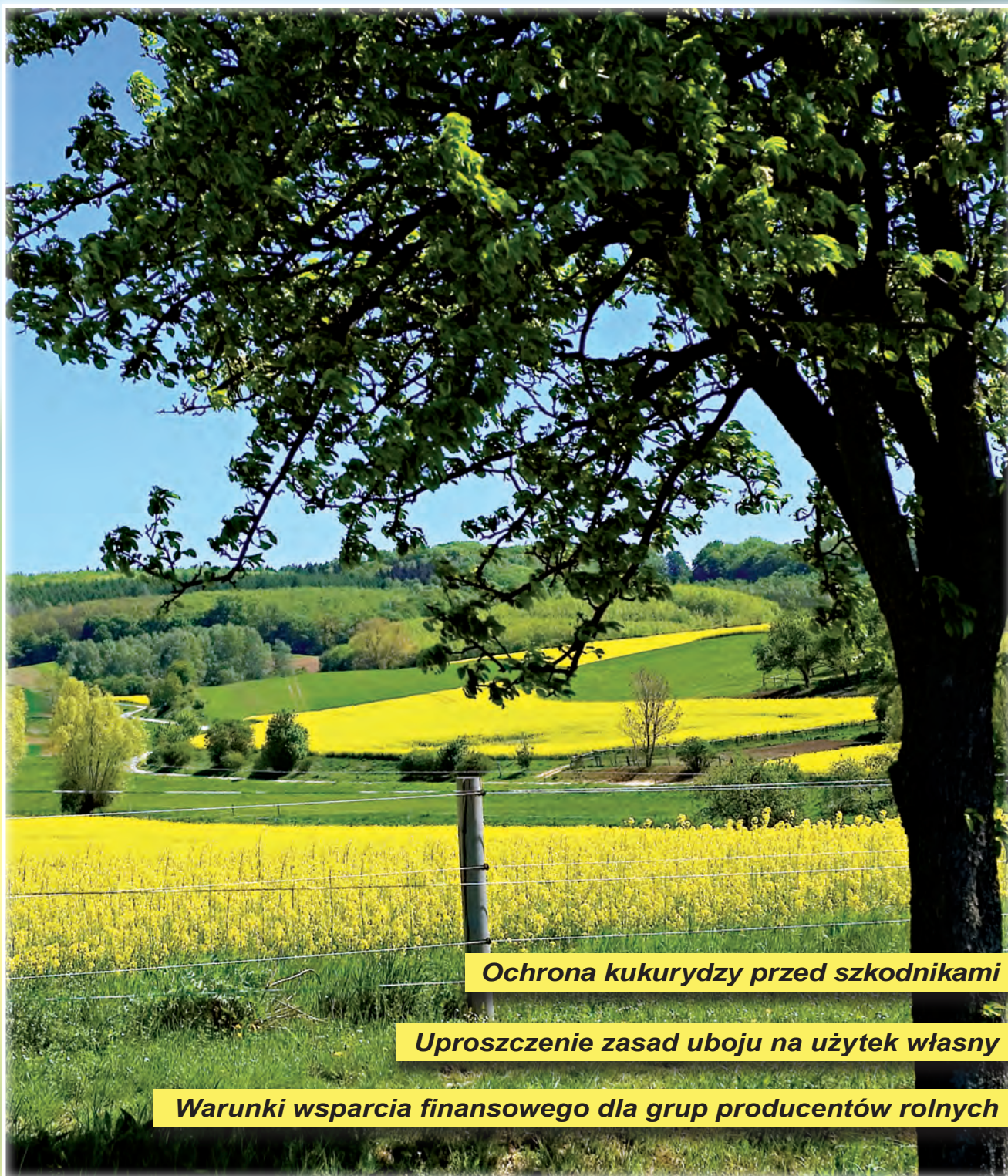
doradca

maj / czerwiec 2018

ISSN 1425-1299

nr 5-6/2018

cena 2,50 zł

Ochrona kukurydzy przed szkodnikami

Uproszczenie zasad uboju na użytek własny

Warunki wsparcia finansowego dla grup producentów rolnych

TANIE NOCLEGI W POBLIŻU KRAKOWA

Ośrodek położony jest w pobliżu doliny kobyłańskiej i bolechowickiej, co umożliwi spacer, przejażdżki rowerami, wspinaczkę, a nawet jazdę konną w otoczeniu jurajskiego krajobrazu.

Ośrodek oferuje:

- ➔ miejsca noclegowe w pokojach 2-4 osobowych,
- ➔ pokoje z łazienką w cenie 50 zł od osoby,
- ➔ dostęp do pomieszczenia kuchennego i jadalni,
- ➔ świetlicę z tarasem, z możliwością zorganizowania grilla,
- ➔ miejsca parkingowe,
- ➔ noclegi od 28 zł.

MAŁOPOLSKI OŚRODEK
DORADZTWA ROLNICZEGO
z s. w KARNIOWICACH

Karniowice, ul. Osiedlowa 9
32-082 Karniowice
tel. 12 285 21 13/14

tanienoclegi@modr.pl
www.modr.dobrynocleg.pl
www.facebook.com/modrkarniowice

Redakcja Małopolskiego Informatora Rolniczego "Doradca" przyjmuje do publikacji ogłoszenia, reklamy, informacje handlowe, artykuły sponsorowane, wkładki reklamowe i informacje o tematyce zgodnej z profilem pisma.

WARUNKI ZAMIESZCZANIA REKLAM

- reklama czarno-biała, A-4 **665,00 zł + VAT**
- reklama kolorowa, A-4, wewnątrz numeru **910,00 zł + VAT**
na okładce **1150,00 zł + VAT**
- artykuł sponsorowany **665,00 zł + VAT**
- zamieszczenie gotowej wkładki reklamowej **600,00 zł + VAT**
- ogłoszenia dla rolników indywidualnych **BEZPŁATNIE**

RABAT:

umowa całoroczna - od trzeciej emisji reklamy stawka ulega obniżeniu o 20% od ceny podstawowej.

Przy zleceniach obszernych materiałów, ogłoszeń wielostronicowych - **możliwość negocjowania cen!**

⇒ redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść reklam i ogłoszeń.

Termin dostarczania materiałów do druku na miesiąc przed ukazaniem się miesięcznika (najpóźniej do 5 dnia miesiąca poprzedzającego ukazanie się czasopisma).

Prenumerata: osoby oraz instytucje zainteresowane składaniem prenumeraty na nasze czasopismo prosimy o kontakt z redakcją „Doradcy”.

Zapraszamy do współpracy!

Małopolski Informator Rolniczy

doradca

Wydawca i redakcja:

Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z s. w Karniowicach,
Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń
i Wydawnictw
32-082 Karniowice, ul. Osiedlowa 9,
tel. (12) 285-21-14 wew.240
kom. 609-700-003; fax: (12) 285-11-07
e-mail: doradca@modr.pl; www.modr.pl
www.facebook.com/MODRKarniowice

**Dyrektor MODR i Redaktor Naczelny
Wydawnictw Ośrodka – Marek Kwiatkowski**

Kolegium Redakcyjne: Małgorzata Serwaczak, Jan Boczkowski, Grażyna Poloczek, Ewa Ryjak, Józef Rusnak.

Zespół Redakcyjny: Halina Knap, Krystyna Trzebuniak, Katarzyna Gwiżdż, Krzysztof Kostuś.

Skład komputerowy: Halina Knap, Krzysztof Kostuś.

Druk: PZDR Nowy Sącz.
Nakład: 3100 egz.

Spis treści

WYDARZENIA MODR KARNIOWICE

Małopolskie spotkanie hodowców	4
Powiatowe spotkanie hodowców owiec - Mszana Dolna 2018	7

TECHNOLOGIA PRODUKCJI

Ochrona kukurydzy przed szkodnikami	8
Zapominania czy nowa roślina oleista	11
Głownia pyłająca owsa	14
Uproszczenie zasad uboju na użytek własny	15
A może owce?	16

TECHNIKA ROLNICZA

Zbiorniki na nawozy ciekłe	17
----------------------------------	----

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA WSI

Warunki wsparcia finansowego dla grup producentów rolnych objęte PROW 2014 - 2020, wg aktualnie obowiązujących zasad	18
Zasady i warunki wypłaty I raty pomocy na operacje typu Premia na „Restrukturyzację małych gospodarstw” ...	21
Uznawanie grup producentów rolnych i ich związków	22
Spółdzielnia socjalna formą przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	25
Rolniczy Handel Detaliczny	26

ROLNICTWO EKOLOGICZNE

Dofinansowanie do inwestycji OZE z PROW 2014 – 2020 na terenach wiejskich, za pośrednictwem ARiMR	28
Łąki w Programie Rolnośrodowiskowo-Klimatycznym	30
Wsparcie rynku produktów pszczelich	32
Ekologiczna uprawa wiesiołka - właściwości, zastosowanie	33

NASZE DZIEDZICTWO KULTUROWE

Skanseny - ważne elementy dziedzictwa kulturowego	35
Unijne i krajowe systemy jakości żywności	37

AGROTURYSTYKA

KONKURS „Najlepszy obiekt turystyki wiejskiej Małopolski 2018” ...	40
--	----

NASZ DOM I OGRÓD

Mech w trawnikach	41
Perspektywy dla uprawy ziół	42

WYDARZENIA MODR KARNIOWICE

MAŁOPOLSKIE SPOTKANIE HODOWCÓW

Konferencja organizowana co roku dla hodowców i producentów bydła cieszy się dużym zainteresowaniem i frekwencją. W tym roku po raz ósmy Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach zaprosił hodowców bydła z województwa małopolskiego na „Małopolskie Spotkania Hodowców”. Współorganizatorami tego spotkania była Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Przedstawicielstwo w Krakowie oraz Instytut Zootechniki, PIB w Balicach. Głównym sponsorem wydarzenia było Małopolskie Centrum Biotechniki w Krasnem. Tegoroczna konferencja została otwarta oficjalnie przez Pana Marka Kwiatkowskiego - Dyrektora MODR, który przywitał wszystkich gości. Swoją obecnością zaszczylił Pan Ryszard Zarudziński - Podsekretarz Stanu MRiRW - wiceminister rolnictwa. Minister wyraził uznanie za tak liczny udział oraz zapraszał wszystkich rolników do korzystania z dopłat unijnych, które są szansą do rozwoju i stabilizacji dla gospodarstw, zwłaszcza drobnotowarowych, czyli dla regionu m.in. Małopolski, gdzie to rozdrobnienie jest największe. Resort rolnictwa pracuje nad usprawnieniem Wspólnej Polityki Rolnej, by opracować system wsparcia dla rolników oraz uprościć drogę administracyjną. Wspominał o wyzwaniach stojących przed branżą rolną, szczególnie w zakresie ochrony środowiska i emisji gazów. Hodowcy mieli okazję bezpośrednio zapytać o nurtujące ich problemy, zwłaszcza przed rozpoczynającą się kampanią dopłat bezpośrednich. Jak wiadomo w roku 2018 rolnicy są zobowiązani do składania wniosków drogą

elektroniczną, za pomocą aplikacji e-WniosekPlus.

W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele instytucji państwowych tj. Józef Gawron - Wicewojewoda Małopolski, Jacek Gołda - Dyrektor Wydziału Rolnictwa Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, Łukasz Kmita - Dyrektor KRUS, Oddział Regionalny w Krakowie, Adam Ślusarczyk - Dyrektor ARiMR, Oddział Regionalny w Krakowie, Krzysztof Duda - Dyrektor Centrum Doradztwa Rolniczego, Oddział Kraków, Maciej Pompa-Roborzyński - Dyrektor Instytutu Zootechniki w Balicach, Arkadiusz Włoszek - prezes Zarządu Ośrodka Hodowli Zarodowej w Osieku, Zbigniew Młyński - prezes Małopolskiego Związku Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Waclaw Drożdż - prezes Krajowego Związku Hodowców Czerwonego Bydła Polskiego, lek. wet. Agnieszka Szewczyk-Kuta - Wojewódzki Inspek-

tor Weterynarii w Krakowie, Teresa Piekara - Dyrektor Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, Oddział Kraków, Agnieszka Pawlak - prezes Zarządu Małopolskiego Centrum Biotechniki w Krasnem oraz Jarosław Jędraszczyk - wiceprezes Zarządu MCB.

Wojciech Rasiński - kierownik Przedstawicielstwa Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka zaprezentował ranking najlepszych hodowców w województwie małopolskim wg ras oraz wg średniej wydajności w danej rasie w 2017 roku. Uwieńczeniem efektów ich pracy były oficjalnie wręczone nagrody w postaci statuetek, ufundowanych przez PFHBiPM. Wszystkie gospodarstwa znajdują się pod kontrolą użytkowości mlecznej. Wśród czołowych hodowców znalazło się gospodarstwo rolne z miejscowości Wieprz, Pana Antoniego Jończego, będącego właścicielem krów rasy HO

Fot. A. Karpowicz. Od prawej Jan Jończy - hodowca z Wieprza, odbiera nagrodę z rąk wiceministra R. Zarudzińskiego i wicewojewody J. Gawrona.

o średniej wydajności 12 920 kg mleka oraz RW o średniej wydajności 11 720 kg mleka. Hodowca krów RP Tadeusz Szymusiak z Załucznego uzyskał najwyższą w Polsce i Małopolsce wydajność 7294 kg mleka przeciętnie krów tej rasy. Drugie miejsce przypadło Marianowi Krausowi z Podsarnia z wydajnością 7163 kg mleka. Jan Solarczyk i jego syn Edward z Wróblówki uzyskali w swoich oborach odpowiednio 6313 kg i 6241 kg mleka dla krów rasy RP. Dyplom uznania odebrał O. Szymon, przeor Opactwa Ojców Cystersów w Szczyrzycu. To jedna z najstarszych hodowli w Polsce, jej początki sięgają XIII w. Alojzy Serwin z Wieprza uzyskał 7964 kg mleka krów rasy SM. Katarzyna Słowik z RSP „Diament” w Otfinowie odebrała dyplom za wydajność MM utrzymywanych w gospodarstwie Żabno wynoszącą 11 265 kg mleka od krowy przeciętnie. Prezes zarządu OHZ „Osiek” sp. z o.o. Arkadiusz Włoszek odebrał dyplomy za krowy PFH HO z gospodarstwa w Nidku, których wydajność życiowa przekroczyła 100 000 litrów mleka. Mizia urodzona w 2007 r. uzyskała życiową wydajność 116 506 kg mleka. Prezes Zarządu MCB Krasne Agnieszka Pawlak wraz z Agnieszką Ociepką wręczyły vouchery na porcje nasienia najlepszych buhajów dla wyróżnionych Hodowców.

Wykład rozpoczął Johannes Aumann dyrektor BVN Neustadt w Niemczech, który przedstawił zalety bydła simental, jako rasy o dwukierunkowej użyteczności (produkcja mleka i wołowiny) i wysokiej wydajności ekonomicznej. W ciągu ostatnich dziesięcioleci tendencja genetyczna tej rasy podlegała ostrej selekcji, gdzie duży nacisk postawiono na cechy typowe dla simental, zwłaszcza racic i wymion, aby krowy tej rasy mogły konkurować z wyspecjalizowanymi rasami mlecznymi. Poza tym wydajność mleka wzrosła bez utraty zdolności do produkcji wołowiny. W Bawarii populacja bydła rasy simental wynosi ok. 1 mln sztuk, a średnia wydajność mleka wynosi około 8 tys. kg na krowę/rok. Dodatkowo

Fot. W. Ślósarz. Nagrodzeni małopolscy hodowcy wśród zaproszonych osobistości.

istnieje duże zapotrzebowanie na cielęta simentalskie dla gospodarstw opasowych. Ceny utrzymują się na wysokim poziomie przez ostatnie lata, a buhajek w wieku od 4 do 5 tygodni osiąga cenę od 500 do 600 €. Simental jest również dobrze przystosowany do nowoczesnych systemów produkcji mleczarskiej. W tej chwili jest około 2000 robotów udojowych w Bawarii, a większość z nich pracuje z krowami simentalskimi. Pan Aumann podsumował, że zamiast hodować dwie specjalistyczne rasy do produkcji mleka i mięsa, wystarcza jedna o dwukierunkowym użytkowaniu, a co za tym idzie mniej zwierząt, aby wyprodukować taką samą ilość mleka i wołowiny. Prowadzi to do niższej emisji metanu.

Jarosław Jędraszczyk zaprezentował „Nowe standardy oceny jakości biologicznej nasienia” w postaci krótkiego filmu multimedialnego. Obecnie do zadań MCB należą: usługi unasie-

niania bydła, usługi unasieniania trzody chlewnej, produkcja i unasienianie matek pszczelich, realizacja programu oceny i selekcji buhajów i knurów w poszczególnych rasach. Usługi inseminacyjne są realizowane poprzez sieć punktów unasieniania zwierząt, działających na terenie województw tj. podkarpackiego, małopolskiego, śląskiego i opolskiego. MCB realizując krajowy program oceny i selekcji rozplodników, dysponuje nasieniem najlepszych reproduktorów (zarówno polskich jak i importowanych) z przeznaczeniem do unasieniania krów i loch. Celem programów oceny i selekcji jest pozyskanie najwyższej ocenianych osobników męskich, które będą używane do doskonalenia pogłowia na terenie całej Polski oraz gwarantujących poprawę ekonomiki produkcji.

Ciekawy wykład pt. „Nowoczesne metody organizacji hodowli bydła mlecznego. Znaczenie selekcji geno-

Fot. W. Ślósarz. J. Aumann dyrektor BVN Neustadt w Niemczech wraz z prezesem MCB - J. Jędraszczykiem.

mowej” przedstawił dr hab. Piotr Wójcik z Instytutu Zootechniki PIB w Balicach. Współczesne zarządzanie stadem to nie tylko czynniki produkcyjne jak: żywienie, warunki środowiskowe, rozród czy leczenie, ale przede wszystkim cel hodowlany, produkcyjny i marketingowy. Obecnie konieczne jest wejście w zaawansowany system oparty na wysokim poziomie mechanizacji i automatyzacji.

Podstawowym sposobem znakowania i identyfikacji zwierząt jest kolczyk, jako narzędzie do diagnozowania zdrowia zwierząt, ale także powszechnie znane pedometry gromadzące informacje o dobowej aktywności np. wykrywaniu rui, o stanie zdrowotnym racic krów czy sygnalizowania np. kulawizn. Obecnie aktywomery łączy się z czujnikiem przeżuwania, a całość mocuje się na szyi zwierzęcia. Na rynku mamy wielofunkcyjne detektory śledzące nie tylko przeżuwanie, ale także pH żwacza.

Na terenie południowej Polski nadal pastwiska odgrywają znaczącą rolę w chowie i hodowli bydła mlecznego. Wykorzystując współczesne technologie można nie tylko kontrolować zachowania behawioralne zwierząt na pastwisku przez wspomniane pedometry, ale przede wszystkim sterować wypasem m.in. pozyskując informacje o dobowym wykorzystaniu runi pastwiskowej przez zwierzęta. Przy użyciu drona możliwe jest śledzenie zachowań zwierząt na pastwisku, ale także przez

czujniki GPS hodowca analizuje przemieszczanie się stada.

Nowoczesne systemy pobierania mleka pozwalają pozyskać mleko od krów już przeanalizowane pod kątem poziomu komórek somatycznych i gdy nie spełnia norm nie trafia do końcowego zbiornika. W ten sposób eliminowane są od razu wątpliwości związane z kontrolowaniem mleka od chorych krów i wczesne wykrywanie zapaleń. Nowym rozwiązaniem w doju jest także odłączanie się pulsacji po zakończonym doju dla każdej ćwiartki automatycznie, co zapobiega powstawaniu zjawiska pustodoju, podrażnienia kanału strzykowego, czy przedwczesnej utracie elastyczności gum strzykowych. Dostępne są innowacyjne aparaty udojowe wyposażone w separator dynamiczny, pozwalający na oddzielenie przepływu mleka z każdej ćwiartki. Zaletą separatora jest brak burzenia się mleka spływającego z gum strzykowych dzięki odpowiednio dobranej formie deflektora, co także zapobiega krzyżowemu zakażeniu ćwiartek.

Dodatkowo można dokonać pomiaru masy ciała w postaci wagi podłogowej mówiącej o kondycji krów, ale również mocuje się czujniki w postaci np. kamer dokonujących oceny kondycji zwierzęcia, czy śledzących ruch i kroki w celu wykrycia kulawizn. Innym rozwiązaniem są czujniki podczerwieni analizujące obraz termiczny wymienia i nóg.

Nowoczesne systemy zarządzania wymagają znacznej energii, jednak opierają się o efektywne i proekologiczne systemy ograniczenia poboru energii w tym możliwości odzysku energii i ciepła z produkcji zwierzęcej. W wielu krajach zachodniej Europy widok obory pokrytej panelami słonecznymi, czy też bateriami słonecznymi nie jest czymś niezwykłym. Powszechnie wykorzystuje się baterie słoneczne także w gradzeniu pastwisk i tworzeniu sektorów produkcyjnych. Nie wspominając o odzysku ciepła z mleka, gdyż jest to niemal powszechne w każdej oborze. Zatem odpowiedni system zarządzania stadem pozwala na podejmowanie decyzji długofalowych związanych z całą produkcją stada.

Ostatni panel wykładów przedstawiony przez Adama Ślusarczyka dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Krakowie oraz Monikę Lubkiewicz-Borutę, dotyczył nowych zasad składania wniosków o płatności bezpośrednie oraz programów pomocowych realizowanych w ramach PROW 2016-2020, oferowanych przez Agencję w roku 2018. Zaproszeni prelegenci omówili zasady przyznawania płatności w ramach poszczególnych działań wyjaśniając obowiązujące w tym roku zmiany oraz zachęcali do terminowego składania wniosków.

W konferencji uczestniczyło ok. 200 osób wraz ze stoiskami firm branżowych. Takie spotkania są okazją do wymiany poglądów oraz nawiązania nowych kontaktów i doświadczeń między hodowcami. W ostatnich 20 latach światowa produkcja mleka rosła z każdym rokiem, a stopień wzrostu uzależniony był od potrzeb. Wg szacunków FAO, w 2016 roku na świecie zostało wyprodukowanych 816 mln ton (w przeliczeniu na mleko standaryzowane). Prognozy światowej produkcji mleka na najbliższe lata to wzrost o 26%, co wynika z sytuacji demograficznej.

Fot. W. Ślósarz. Dr hab. Piotr Wójcik z Instytutu Zootechniki PIB w Balicach podczas wykładu.

Ewelina Stajnder

Powiatowe spotkanie hodowców owiec - Mszana Dolna 2018

Kolejny raz hodowcy owiec z powiatu limanowskiego spotkali się 8 marca 2018 roku w Mszanie Dolnej. Tematem przewodnim spotkania w tym roku było pytanie - *Jak poprawić opłacalność produkcji owczarskiej?* Organizatorem spotkania był Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Limanowej.

Na początek Piotr Zaremba z Firmy Schumann Polska zaprezentował sposoby poprawy wydajności mlecznej owiec jak również wagi odchowywanych jagniąt. Jak się okazało nie jest to zbyt trudne, warto jedynie zadbać o dobre pastwisko, jak również dobre siano i sianokiszonkę. Zwrócił uwagę na potrzebę stosowania dodatków mineralnych z odpowiednią zawartością makro- i mikroelementów, a także dodatków witaminowych.

Drugi ważny temat to dobrze sprzedać jagnięta, tj. uzyskać jak najlepszą cenę. Jagnięta owcy górskiej od wielu lat były eksportowane do Włoch. Niestety ostatni rok, jak stwierdził Wojciech Nawara - pracownik Regionalnego Związku Hodowców Owiec i Kóz w Nowym Targu, nie był najlepszy. W tym roku też będzie problem z eksportem do Włoch. Związek intensywnie poszukuje nowych odbiorców jagniąt.

Właściciel Ubojni Krzan z Niedźwiedzia - Marian Krzan zwrócił uwagę, że należy szukać nowych rynków sprzedaży. Takie miejsca są na północy i zachodzie Europy, gdzie mieszka coraz więcej emigrantów z bliskiego wschodu, dla których jagnięcina i baranina jest cenionym gatunkiem mięsa. Aby jednak pozyskać tamte rynki potrzebna jest szeroka kampania promocyjna.

Aneta Kawula - powiatowy lekarz weterynarii zwróciła uwagę na warunki utrzymania owiec, warunki transportu, które były w ubiegłym roku główną przyczyną problemów z eksportem jagniąt. Zwróciła również uwagę na przestrzeganie zasad i wymogów uboju gospodarczego owiec na własne potrzeby.

Szansą na poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw owczarskich jest również korzystanie z dopłat do maciorek ze stad towarowych,

w ramach płatności bezpośrednich, jak również możliwość dopłat do stad biorących udział w programie „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie”.

Podsumowując spotkanie można jednoznacznie stwierdzić, że hodowla owiec według rolników jest coraz mniej atrakcyjnym zajęciem i wynika bardziej z tradycji niż uwarunkowań ekonomicznych. Rolnicy martwią się, że w przeciągu kilku lat owce mogą całkowicie zniknąć z naszego krajobrazu.

Organizatorzy i uczestnicy dziękują Bolesławowi Żabie wójtowi gminy za możliwość spotkania się kolejny raz na sali narad Urzędu Gminy Mszana Dolna.

Leszek Leśnik
Fot. Magdalena Polańska

Gnojnik - sprzedam pole orne, działki budowlane uzbrojone oraz łąki na staw rybny.

Kontakt: 604 438 189

TECHNOLOGIA PRODUKCJI

Ochrona kukurydzy przed szkodnikami

Ze wzrostem powierzchni uprawy pojawiają się coraz to nowe zagrożenia, w szczególności zwiększa się nasilenie szkodników (omacnica prosowianka, zachodnia kukurydziana stonka korzeniowa, ploniarka zbożówka, mszyce, rolnice, drutowce, pędraki, śmietka kielkówka).

Ochrona przed szkodnikami jest jednym z podstawowych zabiegów w uprawie kukurydzy. W wyniku występowania szkodników średnie straty wynoszą około 20% plonu kukurydzy, w sprzyjających warunkach mogą być dużo większe. Uszkodzenia młodych roślin mogą być niekiedy tak duże, że zachodzi konieczność likwidacji plantacji kukurydzy. Jednocześnie występowanie szkodników skutkuje gorszą jakością zarówno plonów ziarna jak i zielonej masy przeznaczonej na kiszonkę. Ponadto wiele szkodników oprócz szkodliwości bezpośredniej wykazuje szkodliwość pośrednią – powodowane przez nie uszkodzenia ułatwiają zainfekowanie roślin grzybami i wirusami, czy dodatkowego wtargnięcia innych szkodników. Duże znaczenie w utrzymaniu optymalnej zdrowotności roślin w ciągu całego okresu wegetacji miały działania organizacyjne oraz zabiegi uprawowe i chemiczne wykonane przed i w czasie siewu kukurydzy.

Ważny był dobór do uprawy odmian mniej podatnych na choroby i szkodniki, szczególnie na zgniliznę korzeni i zgorzel podstawy łodygi oraz na omacnicę prosowiankę. Odmiany wczesne są mniej podatne na większość szkodników i wiele chorób, jednak niższy potencjał plonowania aniżeli odmian późnych ogranicza ich

uprawę. Dużą rolę spełnia optymalna agrotechnika. Staranna uprawa roli, optymalne nawożenie, dość wczesny siew w glebę dostatecznie ogrzaną i terminowe wykonanie niezbędnych zabiegów pielęgnacyjnych, stwarzają roślinom sprzyjające warunki wzrostu. Rosnąc szybciej, kukurydza może „uciec” przed silniejszym atakiem wielu agrofagów. Łatwiej też przezwycięża skutki opanowania przez zgorzel siewek i inne choroby oraz żerowania larw ploniarki zbożówki, gąsienic omacnicy prosowianki i rolnic, mszyc, przylżeńców i innych szkodników.

Drutowce to larwy chrząszczy z rodziny sprężykowatych, silnie wydłużone, barwy żółto-pomarańczowej z trzema parami krótkich nóg i niedługimi trzyczłonowymi czułkami. Rozwój jednej generacji trwa od 3 do 6 lat. Dorosły chrząszcz ma długość 7-10 mm, barwę brunatno-szarą, ciało wydłużone o małej głowie, bruzdkowane pokrywy i aparat skoczny pomiędzy śród- a przedpleczem. Szkodliwość drutowców jest największa w okresie pęcznienia i kielkowania ziarniaków oraz w czasie wschodów roślin. W okresie kielkowania nasion uszkadzają ziarniaki i kielki częściowo, bądź całkowicie, przegryzają korzenie w wyniku czego młode siewki kukurydzy więdną i obumierają. Zniszczenie ziarniaków prowadzi do powstania pustych placów w łanie, natomiast uszkodzone rośliny, więdną i stopniowo zamierają.

Liczebność drutowców można ograniczyć nie uprawiając roślin w pobliżu lasów, krzewów, zadrzewień oraz po trawach i wieloletnich motylkowych.

Głębokie orki i częste spulchnianie gleby, usuwanie z upraw chwastów oraz właściwe nawożenie mineralne także ograniczają występowanie drutowców.

Próg szkodliwości dla drutowców to: przed siewem – od 2 do 8 larw na 1 m².

Ploniarka zbożówka to muchówka długości 2 mm, o lśniącym czarnym ciele, czerwonych oczach i brązowo-żółtych odnóżach. Lot pierwszego pokolenia odbywa się od końca kwietnia do początku czerwca. Pokolenie letnie występuje od końca czerwca do sierpnia, a od sierpnia do końca października pokolenie jesienne.

Samice składają pojedynczo od 25 do 35 jaj. Larwy smukłe, lśniące, białe, do 5 mm, bez nóg, z jedną parą czarnych silnych haków gębowych i dwiema małymi brodawkami z tyłu ciała. Larwy powodują uszkodzenia młodych liści w postaci podłużnych nadżerek widocznych, jako przejaśnienia wzdłuż nerwów liści, utrudniających ich wzrost. Młode liście deformują się, są poskręcane, pofałdowane, zwinięte, obłamane lub splecione ze sobą. Objawy uszkodzeń najlepiej widoczne są w fazie od 5 do 6 liści. Uszkodzenia liści prowadzą do silniejszego opanowania roślin przez głównię guzowatą, gorszego zawiązywania kolb i słabszego ich zaziarnienia. Uszkodzenie stożka wzrostu powoduje karłowacenie pędu głównego i wytwarzanie kilku odrostów bocznych, zazwyczaj niezawiązyjących kolb. Średnie straty w plonach ziarna kukurydzy powodowane przez tego szkodnika wynoszą około 10%, w poszczególnych latach wahają się od ułamka do 20%.

Ploniarka gnijka to muchówka długości od 2,5 do 3 mm. Larwa długości 4,5 mm, o ciele przezroczystym kształtu półpodkowy. Larwy tej ploniarki wywołują uszkodzenia wyraźnie

c.d. str. 10

Mamy pole do popisu!

Holist[®] agro NK 10-31 jest nawozem azotowo – potasowym z siarką, przeznaczonym do stosowania na wszystkich glebach i pod różne rodzaje upraw. Można go stosować zarówno wiosną, jak i jesienią. Nawóz ten zapewnia wysokie plony dzięki unikalnemu połączeniu azotu i potasu. Jest szczególnie polecany w gospodarstwach gdzie ograniczone jest stosowanie nawozów organicznych.

Zwiększona zawartość potasu K wpływa na większą odporność roślin na suszę, podnosi produktywność wykorzystanie wody i ogranicza stres wywołany suszą, podnosi naturalną odporność roślin na choroby, szkodniki i uszkodzenia mrozowe.

Holist[®] agro NK 10-31 produkowany jest poprzez połączenie soli potasowej i siarczanu amonu. Jako nawóz wiosenny może być stosowany pod wszystkie rośliny uprawne, jednak należy zwrócić uwagę przy roślinach o słabszej tolerancji na chlorki – w takim przypadku zaleca się odpowiednie wcześnie zastosowanie nawozu.

Z powodzeniem można go również stosować pod wszystkie warzywa kapustne, marchew, seler, szpinak, ogórki i sałaty oraz różnego typu sady. Wysoka jakość granulki ułatwia równomierny wysiew.

WŁAŚCIWOŚCI

Holist[®] agro NK 10-31 jest nawozem granulowanym, produkowanym metodą kompaktacji. Główne składniki to chlorek potasu, siarczan amonu. Granulacja utrzymana jest na poziomie 90% granul 2– 6,3 mm.

KORZYŚCI STOSOWANIA

Zastosowanie przedsięwzięcia wpływa na dobre ukorzenie roślin, prawidłowy rozwój, zwiększa mrozoodporność roślin i ich odporność na suszę. Wpływa także na pełne kwitnienie i równomierne dojrzewanie oraz na poprawę jakości i wysoki plon.

Azot w formie amonowej jest wolno pobierany przez rośliny i nie ulega szybkiemu wymywaniu z gleby, wspomaga również działanie potasu. Duża zawartość siarki siarczanowej – 28%, doskonale rozpuszczalnej w wodzie pozwala na zachodzenie w sposób niezakłócony syntezy aminokwasów siarkowych i protein. Dodatkowo podnosi skuteczność nawożenia azotowego oraz aktywuje enzymy biorące udział w przemianie energii i kwasów tłuszczowych.

- 100% rozpuszczalności w wodzie
- szybki efekt i długotrwałe działania
- gwarancja wysokich plonów
- wyprodukowano w Polsce
- idealne dla roślin wymagających dużej ilości potasu

SKŁAD

- 10% N – azot całkowity w formie amonowej,
- 31% K₂O – tlenek potasu rozpuszczalny w wodzie,
- 28% S_{0,3} – trójtlenek siarki rozpuszczalny w wodzie.

ZASADY STOSOWANIA

Holist[®] agro NK 10-31 można stosować na wszystkich glebach, niezależnie od ich żyzności i stopnia zakwaszenia. Jest to nawóz przedsięwzięcia, dlatego zalecamy jest zmieszanie go z glebą najlepiej na głębokość 10-20 cm. Do siewu nasion można przystąpić po 3-5 dniach od nawożenia. Na użytkach zielonych nawóz należy stosować powierzchniowo i rozsiewać wczesną wiosną. W sadownictwie należy nawozić po zbiorze owoców. W uprawach warzywnych siew nawozu powinien odbyć się w zespole upraw przygotowujących stanowisko. Głównym składnikiem pokarmowym zawartym w nawozie Holist[®] agro NK 10-31 jest potas, zatem wielkość dawek należy określić według potrzeb potasowych nawożonych roślin i według zasobności gleby w potas przyswajalny dla roślin.

- granulacja: 90% granul 2-6,3 mm
- 28% trójtlenku siarki
- dostępność opakowań: 500 kg (typu Big-Bag)

Autoryzowany dystrybutor

Wamex

Oddziały:

• Ładna 28A k/Tarnowa	tel.: 14 6269903, 603553527
• Jędrzejów, ul. Głowackiego 89	tel.: 41 3862214, 665304448
• Ożarów, ul. Kościuszki 37	tel.: 15 8611081, 665304448
• Bobrówka (Baza Agromy)	tel.: 16 6755424, 605614449
• Zbylitowska Góra, ul. Spacerowa 104	tel.: 14 6743026, 603553527
• Stare Żukowice 154B	tel.: 14 6786534, 603553527
• Szywnald (Baza GS)	tel.: 14 6742610, 603553527
• Wola Rzędzińska 184D	tel.: 14 6792463, 603553527

e-mail: wamex@wamex.tarnow.pl
wamex.tarnow.pl

FOSFORY
GRUPA AZOTY

Gdańskie Zakłady
Nawozów Fosforowych
FOSFORY Sp. z o.o.
ul. Kujawska 2
80-550 Gdańsk
tel. + 48 58 343 82 71
sekretariat@fosfory.pl
www.fosfory.pl
GRUPA KAPITAŁOWA GRUPA AZOTY S.A.

odbiegające od uszkodzeń powodowanych przez larwy ploniarki zbożówki. Rośliny opanowane są przyhamowane we wzroście i charakteryzują się bardzo silnym zwarcim (przyleganiem liści szczytowych, tworzących jakby pozorny „niby - pęd” o szablastej postaci). Miejsce żerujących larw gnije, a „niby - pęd” skręca się i w końcu przelamuje. W zwalczaniu ploniarek wykorzystuje się zabiegi opryskiwania roślin preparatami: Proteus 110 OD (0,5 l/ha) oraz stosowanie zapraw nasiennych: Mesurol 500 FS (1 litr/100 kg ziaren), Zakładanie plantacji kukurydzy w pobliżu upraw jęczmienia ozimego i użytków zielonych zwiększa liczebność ploniarki. Natomiast siew kukurydzy w początkowym okresie optymalnego terminu oraz prawidłowa agrotechnika ograniczają uszkodzenia. W rejonach silnie zagrożonych przez ploniarkę należy wysiewać nasiona mieszańców mniej podatnych.

Próg szkodliwości dla ploniarki zbożówki to: od wschodów do 4 liści - 1 larwa na 1 roślinę lub uszkodzenie 15% roślin.

Zachodnia kukurydziana stonka korzeniowa. Tylko na kukurydzy larwy stonki mają prawidłowy rozwój. Larwy żyją w glebie, ich wylęg następuje wiosną. Okres występowania larw przypada na okres od połowy maja do początku sierpnia. Najlepsze warunki dla ich rozwoju stwarza temperatura w zakresie 21-30°C, przy której rozwój trwa 3-4 tygodni. Dojrzałe larwy tworzą jamki ziemne, w których się przepoczwarzają. Obecność poczwerek stwierdza się od połowy czerwca do końca lipca. Ich aktywność życiowa jest większa wcześniej rano oraz wieczorem. Dorośle chrząszcze występują w okresie od pierwszej połowy lipca do połowy października, przy czym szczyt ich pojawu przypada na sierpień i wrzesień. Pyłek kukurydziany jest ich pokarmem, a gdy go zabraknie żerują na znamionach kolb, miękkich ziarniakach, a w ostateczności na liściach kukurydzy. Do

chemicznej ochrony przystępujemy od fazy kwitnienia (początek pylenia) do początku fazy dojrzałości woskowej (BBCH 63-83) wybierając jeden z proponowanych środków ochrony roślin: Proteus 110 OD w dawce 0,75 l/ha (działa w temperaturze 10-20°C), Sakarb 30 WG w dawce 0,125-0,15 kg/ha, Steward 30 WG w dawce 0,125-0,15 kg/ha, Rumo 30 WG w dawce 0,125-0,15 kg/ha.

Omacnica prosowianka - osobnik dorosły - motyl o rozpiętości skrzydeł od 25 do 30 mm, przednie skrzydła jasnobrązowe do brązowych z ciemniejszym brzegiem i 2 falistymi przepaskami. Gąsienice długości 25 mm - barwy cielistej z brązowymi plamkami na każdym segmencie oraz ciemną przepaską na grzbiecie.

Gąsienice zimują w resztkach pozniwnych lub w łodygach gruboładogowych chwastów takich jak komosa, szarłat, rdest plamisty czy pokrzywa. Wiosną gąsienica przekształca się w poczwarkę. Przepoczwarzenie następuje na przełomie maja i trwa 16-25-28 dni. Po tym czasie następuje wylot motyli i w czerwcu zasiedlają uprawy kukurydzy. Loty w zależności od przebiegu pogody trwają 4-6 tygodni. Omacnica prosowianka jest motylem nocnym, **loty odbywa od zmroku do północy**. Samice przez okres 3-7 dni składają jaja nocą, na dolnej stronie liści najwyższych i środkowych w pobliżu nerwu głównego, pod i nad kolbą, na kolbie oraz na łodygach kukurydzy. Główna masa jaj składana jest przez pierwszych 6 nocy. Intensywnemu składaniu jaj sprzyja ciepła i sucha pogoda. Gąsienice wylęgają się po około 7-15 dniach. Część dorosłych gąsienic zimuje, część przepoczwarza się jeszcze w tym samym roku dając początek drugiemu pokoleniu. Gąsienice początkowo żywią się pyłkiem oraz wgrzyzają się do wnętrza osi wiechy. W wyniku żerowania mogą zniszczyć cały kłosek lub jego część, uniemożliwiając jego dalszy rozwój. Żerowanie w osi wiechy, a głównie u jej

podstawy powoduje skrócenie jej pylenia i wcześniejsze zasychanie wiechy. Po okresie żerowania na zewnątrz rośliny, gąsienice wgrzyzają się do łodygi, drążąc chodniki, lub do kolby, gdzie odżywiają się miękkimi ziarniakami i osadkami. Objawy żerowania najlepiej są widoczne pod koniec sierpnia w postaci otworów o średnicy 3 - 4 mm i wyrzuconych z nich białych trocin z odchodami, widocznych w kątach liści. Zjadanie tkanek wewnątrz łodygi jak i przegryzanie węzłów powoduje obłamywanie się roślin. Żerowanie gąsienic w łodygach zakłóca zaopatrywanie kolb w wodę i składniki mineralne, co powoduje obniżenie plonu. Przez wygryzione otwory do łodygi i do kolby wnikają zarodniki grzybów i bakterii, powodując choroby i dalsze straty w plonach. W zwalczaniu omacnicy prosowianki bardzo ważne jest określenie właściwego momentu do wykonania zabiegu insektycydowego. Na rynku znajdują się specjalne pułapki do odłowu motyli omacnicy. W normalnych warunkach pułapki powinno rozmieszczać się na plantacjach od połowy czerwca. Wewnątrz pułapki umieszczony jest specjalny dyspenser, z którego uwalnia się feromon symulujący zapach samicy gotowej do kopulacji. Do pułapki zlatują osobniki męskie motyla. Systematyczna obserwacja pułapek pozwala na ustalenie maksimum wylotu motyli. Dzięki temu w miarę skutecznie można określić optymalny termin zabiegu.

Masowy wylot jest, bowiem związany z okresem składania jaj i wylęgiem gąsienic. Jeśli zaplanowano chemiczne zwalczanie tego szkodnika, to pierwsze opryskiwanie preparatem Karate Zeon 050 CS w dawce 0,2 l/ha trzeba wykonać po upływie kilku dni od stwierdzenia pierwszych złóż jaj. Drugi zabieg tym samym insektycydem powinien być wykonany w okresie pełni rozwoju wiech kukurydzy, krótko przed pyleniem. Innymi dostępnymi środkami są: Arkan 050 CS w dawce 0,2l/ha, Karate 2,5 WG w dawce 0,2-0,4 kg/ha, Proteus 110

OD w dawce 0,5 l/ha, Rumo 30 WG w dawce 0,125-0,15 kg/ha, Skarb 30 WG w dawce 0,125-0,15 kg/ha, Wojownik 050 CS w dawce 0,2 l/ha, Skarb 30 WG w dawce 0,125-0,15 kg/ha, Sparviero w dawce 0,125 l/ha. Aby zabieg mógł być przeprowadzony, konieczne jest pozostawienie na plantacji dróg przejazdowych dla ciągnika oraz użycie opryskiwacza o belkach podnoszonych o około 0,5 m ponad wierzchołki roślin. Biologiczne zwalczanie omacnicy prosowianki, polega na stosowaniu kruszynka, pożytecznego owada, pasożyta jaj wielu motyli.

Biopreparat Trichocap, Trichosafe nanosi się na plantację, po raz pierwszy, bezpośrednio po zaobserwowaniu ziół jaj omacnicy, co ma miejsce w drugiej/trzeciej dekadzie czerwca lub w pierwszych dniach lipca. Poniżej w 7-10 dniach po pierwszej

Omacnica prosowianka jest obecnie najważniejszym szkodnikiem kukurydzy.

Na wielu plantacjach w rejonach intensywnej uprawy uszkadza nawet od 50 do 80% roślin, straty w plonach ziarna wahają się od kilku do 30% [Boroń]. Próg szkodliwości dla zwalczania gąsienic omacnicy prosowianki jest osiągnięty, gdy w poprzednim roku uszkodzone było 15% roślin kukurydzy uprawianej na ziarno, lub uszkodzonych 30-40% roślin kukurydzy uprawianej na kiszonkę. Przy wystąpieniu 40 gąsienic na 100 roślin w produkcji nasiennej, także 4-8 ziół jaj na 100 roślin, uzasadnione jest zwalczanie chemiczne.

Przypominamy: zabiegi agrotechniczne to jeden ze sposobów walki ze szkodnikami.

Bardzo ważne jest szybkie rozdrobnienie i przeoranie resztek po-

zniwnych (również na plantacjach sąsiadujących) oraz niszczenie i usuwanie chwastów z plantacji kukurydzy. W przypadku braku odpowiedniego schronienia, większość gąsienic ginie. Skuteczna jest głęboka wczesna orka jesienna i wiosenne talerzowanie. Dzięki tym zabiegom zniszczeniu ulega od 60 do 75% gąsienic. Należy unikać również uprawy kukurydzy w monokulturze, częste zmianowanie pozwala na całkowite wyeliminowanie omacnicy z danej plantacji. Ważnym elementem agrotechnicznym jest stosowanie zrównoważonego nawożenia azotem, gdyż omacnica szczególnie atakuje plantacje przenawożone tym składnikiem.

Dorota Paczyńska

Źródło: Program ochrony roślin rolniczych 2017
Kukurydza - poradnik dla producentów-wyd. 9/2017

ZAPOMNIANA CZY NOWA ROŚLINA OLEISTA?

LNICZNIK SIEWNY (LNIANKA)

Lnicznik siewny (*Camelina sativa* L) jest jedną z najstarszych roślin uprawnych należących do rodziny kapustowatych (*Brassicaceae*). Był uprawiany w Europie od co najmniej 3000 lat. Jako gatunek rośliny oleistej wyodrębniła się z lnu włóknistego, przypuszczalnie w Azji i na Bliskim Wschodzie.

Lnicznik na terenie Polski znany był w uprawie już w okresie przedpiastowskim. O jego powszechności świadczy szereg lokalnych nazw: lnicznik, judra, rydz, rydzik, ryżyk, lennica. Jest to roślina jednoroczna występująca w formie jarej lub ozimej. Korzeń ma palowy, ze słabo rozwiniętymi korzeniami bocznymi, sięgający 40–60 cm. Łodygę sztywną, rozgałęziającą się w górnej części. Kwiaty lniarki składających się z czterech płatków, są drobnutkie, żółte i tworzą grono. Po przekwitnięciu na szczycie łodygi tworzy się wielonasienna gruszkowata

Fot. Leszek Lewińc

łuszczyna. Nasiona są bardzo drobne, trochę większe od maku. Masa 1000 nasion zawiera się w przedziale od 0,8 do 1,6 g. Kolor nasion, przypomina barwę pospolitego grzyba - rydza, występującego na terenie całego kraju. Nasiona lniarki zawierają przeciętnie 35% tłuszczu (forma ozima zawiera więcej tłuszczu niż jara).

Po drugiej wojnie światowej lniarka zajmowała drugie miejsce (po rzepa-

ku) wśród roślin oleistych pod względem powierzchni uprawy. Z czasem została wyparta przez rzepak, który wykazał większą wydajność.

Obecnie lnicznik siewny na nowo wzbudza zainteresowanie w rolnictwie i przemyśle. Roślina ta ma wiele zastosowań. Z nasion lniarki otrzymuje się olej tzw. „rydzowy” o wysokiej zawartości (do 90%) wielonienasyconych kwasów tłuszczowych nadających się do

Fot. Leszek Lewińtołowicz

spożycia i produkcji biopaliw (biodyzel). Olej „rydzowy” został wpisany pod tą nazwą do prowadzonego przez Komisję Europejską rejestru gwarantowanych tradycyjnych specjalności oraz na krajową Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ze względu na wysoką zawartość nienasyconych kwasów tłuszczowych, witamin A, E i z grupy B, lecytyny oraz mikro- makroelementów, olej rydzowy jest bardzo korzystny dla zdrowia i diety człowieka. Wyróżnia się specyficznym smakiem z nutą cebuli i gorkicy. Nadaje się do wszelkich warzywnych sałatek, surówek, śledzi w oleju, kasz i białego sera. Łyżeczka oleju rydzowego pokrywa dzienne zapotrzebowanie organizmu na nienasycone kwasy tłuszczowe obniżając ryzyko kumulacji cholesterolu i chorób układu krążenia. Zawarty w oleju kwas erukowy jest potrzebny do budowy osłon tkanek nerwowej. Olej z Inianki wytłaczany na zimno zachowuje swój cenny skład, ponieważ w tym procesie temperatura nie przekracza 38°C. Można go przechowywać do 6 miesięcy.

W kosmetyce naturalnej olej rydzowy stosowany jest do wyrobu kremów, maści, mydła. Nasiona i wytloki z oleju są dobrą paszą dla zwierząt. Olej z Inianki może być wykorzystywany również, w lakiernictwie i energetyce. W florystyce Inicznik zebrany w fazie zielonej luszczynki wykorzystuje się do tworzenia kompozycji z kwiatów suchych.

W uprawie Inicznik charakteryzuje się wieloma zaletami, między innymi dużymi zdolnościami adaptacyjnymi do środowiska, dzięki czemu może

być uprawiany na glebach piaszczystych, zdegradowanych, na których inne gatunki oleiste zawodzą. Minimalna temperatura kiełkowania nasion Inicznika wynosi 1°C, a optymalna 10-12°C; wschody następują po 8-10 dniach. Lnianka ozima odznacza się większą od rzepaku ozimego odpornością na mroz. Lnianka jara jest wytrzymała na przymrozki wiosenne. Ma też najmniejsze spośród roślin oleistych wymagania wodne, z tego względu nadaje się do uprawy w rejonach i latach o mniejszych opadach. Okresowe susze w nieznacznym stopniu obniżają zawartość tłuszczu w nasionach. Zarówno forma ozima jak i jara Inianki mają małe wymagania glebowe, jednak najlepiej plonują na glebach próchnicznych, średnio zwięzłych. Nieodpowiednie są gleby ciężkie, gliny, gleby kwaśne i podmokłe.

Najlepszym przedplonem dla Inianki są okopowe uprawiane na oborniku, które pozostawiają glebę dobrze oczyszczoną z chwastów oraz zasobną w składniki pokarmowe. Lnianka może być jednak uprawiana po wszystkich roślinach, także po zbożach. Istotne jest, by gleba była dokładnie doprawiona, wolna od chwastów i dostatecznie nawożona.

Termin siewu Inianki ozimej przypada między 10 a 20 września. Norma wysiewu wynosi 3–5 kg na hektar, w rozstawie rzędów 12–15 cm. Lniankę jarą należy wysiewać w okresie rozpoczęcia siewów zbóż jarych.

Lnianka jest rośliną najbardziej odporną na choroby i szkodniki z roślin oleistych. Praktycznie nie wymaga stosowania środków ochrony chemicznej. Częściej jest porażana przez choroby (przede wszystkim mączniaka rzekomego i białą rdzę) niż atakowana przez szkodniki. Nie ma obecnie preparatów chemicznych do zwalczania, chorób i szkodników zarejestrowanych w uprawie Inianki. Do zwalczania chwastów zarejestrowane są trzy herbicydy Agil-S 100 EC, Select Super 120 EC, Vima-Pro-pachizafop.

Lnianka ozima dojrzewa zazwyczaj pod koniec lipca, a jara na przełomie lipca i sierpnia. Plony nasion Inianki ozimej wynoszą 1–2,5 tony, a Inianki jarej 0,5–1,5 tony z hektara.

Podobnie jak w poprzednich edycjach programu rolnośrodowiskowego, również program rolnośrodowiskowo-klimatyczny oferuje dopłaty do uprawy gatunków roślin rolniczych uznanych za zagrożone tzw. erozją genetyczną (w praktyce mało popularnych) oraz odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze. Do gatunków zagrożonych zaliczana jest m. in. wyżej opisana Inianka siewna.

Ciekawostka

Znane porzekadło „lepszy rydz niż nic.” Nie chodzi tu o grzyb o nazwie mleczał rydz (*Lactarius deliciosus*), a o Inicznik siewny (*Camelina sativa*). Niegdyś w ubogich wiejskich domach, gdzie brakowało tłuszczu zwierzęcego za „omastę” do potraw służył właśnie roślinny olej rydzowy. Jednak był on również spożywany i na dworach szlacheckich.

Marta Rymarczyk

Źródło: Sazońska B. 2010. Uprawa wybranych starych gatunków roślin uprawnych. CDR Brwinów/Radom.

Springer K. 2012. Lnianka siewna. Wyniki doświadczeń – COBORU

Katedra Genetyki i Hodowli Roślin Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu - <http://www1.up.poznan.pl/kgihr/nasze-odmiany/Inianka/Inianka>
<http://www.muzeum-radom.pl/turystyka/przyroda/historia-znanego-porzekadla-lepszy-rydz-niz-nic/1886>

<http://www.archiwum.inig.pl/INST/nafta-gaz/nafta-gaz/Nafta-Gaz-2010-09-11.pdf>

SPRZEDAM
POLE ORNE
O POWIERZCHNI 0,5 HA
W BIAŁYM KOŚCIELE.
NR DZIAŁKI 122.
TEL. 506 90 92 95

NOWOŚĆ!

BONTAR

NPK(CaMgS) 3-9-15-(5-4-30)

BONTAR B

NPK(CaMgS) 5-7-16-(6-4-34) z B

BONTAR MAX

NPK(CaMgS) 8-8-20-(4-3-31) z B, Mn, Mo

Przyjaciele Twojego ogrodu

SIARCZAN POTASU GRANULOWANY

SIARKOPOL

Nawóz o niskiej zawartości chlorków

K 50
S 45

Lokalny dystrybutor nawozów, Firma:

EDMAR SP.J

Pobiednik Wielki 122, 32-125 Wawrzeńczyce
tel. 12 28 70 410

www.edmarspj.com

Zakłady Chemiczne „Siarkopol” Tarnobrzeg sp. z o.o.
ul. Chemiczna 3, 39-400 Tarnobrzeg
tel. 15 856 58 58, fax 15 855 55 67

www.zchsiarkopol.pl

GŁOWNIA PYLĄCA OWSA

Owies zaleca się do integrowanego rolnictwa, jako ważny element płodozmianu, gdyż spełnia ważną rolę fitosanitarną.

Owies, jako jedyna roślina zbożowa, nie jest porażany przez choroby podstawy źdźbła. Nie tylko nie jest atakowany przez nie, ale nie uczestniczy w łańcuchu żywicielskim grzybów, czyli nie przenosi ich na rośliny następcze. Korzenie owsa wydzielają substancje hamujące rozwój patogenów grzybowych, a w ryzosferze owsa rozwijają się grzyby niepowodujące chorób pszenicy, jęczmienia i żyta.

Owies w strukturze zasiewów zbóż w Polsce stanowił 7,1-7,5%, niski areal uprawy owsa posiadającego właściwości fitosanitarne nie jest korzystne. Zboże to posiada wiele zalet, ma mniejsze wymagania glebowe (dzięki lepiej rozwiniętemu systemowi korzeniowemu, toleruje niskie pH gleby, posiada większą odporność na choroby podstawy źdźbła i liści, mniejsze wymagania

przedplonowe, sam jest dobrym przedplonem dla innych zbóż. Wady owsa to niestety mała odporność na suszę, jest wrażliwy na opóźnienie siewu.

Ważna choroba w uprawie owsa to głownia pyląca owsa *Ustilago avenae* nazwa potoczna murzynka, murzonka, smolucha.

Choroba występuje, gdy wysiewamy niezaprawiony materiał siewny. W takim przypadku może spowodować plon do 30%. Pierwsze objawy widoczne są dopiero w czasie wiechowania owsa. Brunatne wiechy chorych roślin wyłaniają się zwykle wcześniej niż niezmięcone ze zdrowych roślin. U porażonych roślin wszystkie części kwiatowe, jeszcze przed wykłoszeniem przekształcają się w czarną pyłącą masę zarodników. Sprzyjające warunki rozwoju to 16-19°C, mała wilgotność gleby. Grzyby rozwijają się wyłącznie w żywych tkankach roślin. Zdrowy materiał, najlepiej kwalifikowany, ma istotne znaczenie

Fot.1. Po lewej stronie wiecha z porażonymi ziarniakami *Ustilago Avena*, po prawej zdrowa.

Obecnie w programach ochrony 2017 zalecane są następujące preparaty:

Sprawca	Produkt	Zawartość substancji czynnej	Dawka na 100 kg nasion	Maksymalna dawka jednorazowa	Uwagi
Głownia pyląca owsa	Baytan Trio 180FS	triadimenol - 150g/l fluksastrobina - 25 g/l fluopyram - 5 g/l	200 ml (400 ml wody)	200 ml	
	Celeste Extra 050FS	fludioksonil - 25 g/l difenokonazol - 25 g/l	200 ml (0-1200 ml wody)	200 ml	
	Maxim Star 025 FS	fludioksonil - 18,8 g/l cyprokonazol - 6,3 g/l	200 ml (800 ml wody)	200 ml	
	Premis 025 FS	tritikonazol - 25 g/l	150-200 ml (400 ml wody)	200 ml	
	Seedron 60FS	fludioksonil - 50 g/l tebukonazol - 10 g/l	100 ml (0-1500 ml wody)	100 ml	Ze względu na ryzyko dla środowiska maksymalna norma wysiewu przy użyciu materiału siewnego zaprawionego środkiem Seedron 60 FS wynosi 250 kg/ha

w ograniczaniu porażenia owsa przez głównie pyłącą owsa, ważne jest również zaprawianie owsa odpowiednimi zaprawami.

Środki ostrożności i zalecenia:

1. Zaprawiać tylko dobrze oczyszczony materiał siewny.
2. Zaprawianie wykonujemy bezpośrednio przed siewem.
3. Zaprawiony materiał powinien być dokładnie i równomiernie pokryty środkiem.
4. Zaprawione ziarno i nasiona mogą być użyte wyłącznie do siewu, nie wolno przeznaczać ich na cele konsumpcyjne ani na paszę.
5. Zaprawiony materiał siewny przechowywać w chłodnym, suchym i dobrze wietrzonym magazynie.
6. Sprzęt przy użyciu, którego były zaprawione nasiona powinien być sprawny technicznie (atestacja).
7. Po zaprawieniu w własnym gospodarstwie nasion zabieg ten powinien być zapisany w ewidencji zabiegów z podaniem przyczyny zabiegu.

Ewa Rhein

Źródło: *Integrowana ochrona owsa dla producentów - IOR-PIB- Poznań 2014*
Atlas chorób roślin rolniczych dla praktyków - Poznań 2015
Program ochrony upraw rolniczych 2017 - Agro-wydawnictwo

Rolnik z powiatu limanowskiego kupi:

- ⇒ kombajn Bizon Rekord niebieski,
- ⇒ ciągnik Zetor Forterra,
- ⇒ pług Famarol lub Unia,
- ⇒ przyczepę HL 8011,
- ⇒ silos zbożowy Bin.

Tel. 795 807 728

Uproszczenie zasad uboju na użytek własny

Od 15 marca obowiązuje **Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz.U. 2018 poz. 539)**. Wprowadziło ono **zmianę dotychczasowych przepisów**, wymagających takich samych uprawnień od osób sporadycznie i zawodowo dokonujących **uboju zwierząt**.

Zgodnie z nowym **rozporządzeniem osoby uprawnione do zawodowego uboju** muszą odbyć szkolenie teoretyczne, organizowane przez powiatowego lekarza weterynarii oraz trzymiesięczną praktykę na stanowisku ubojowym pod nadzorem osoby posiadającej udokumentowany 3-letni staż pracy na stanowisku ubojowym.

Osoby dokonujące uboju w gospodarstwie **na własny użytek będą musiały** być pełnoletnie oraz posiadać kwalifikacje zapewniające wykonywanie czynności bez niepotrzebnego bólu, niepokoju czy cierpienia zwierząt.

Zatem wystarczające jest odbycie bezpłatnego szkolenia w tym zakresie,

organizowanego przez powiatowego lekarza weterynarii albo – na jego zlecenie – przez inny podmiot, potwierdzone zaświadczeniem, bez obowiązku zdawania egzaminu i odbywania praktyki w rzeźni. Zrezygnowano też z wymogu minimalnego wykształcenia (zasadnicze zawodowe) w stosunku do wszystkich uśmiercających, także w rzeźni. Osoby dokonujące uboju na użytek własny powinny posiadać ogólną wiedzę dotyczącą zachowań i potrzeb poszczególnych gatunków zwierząt oraz oznak przytomności i reakcji na bodźce bólowe.

Te przepisy pozwalają na **ubój na użytek własny cieląt w wieku do szóstego miesiąca życia, świń, owiec i kóz. Mięso pochodzące z uboju gospodarczego powinno być przeznaczone na użytek rolnika lub jego rodziny i nie może być sprzedawane**. Należy pamiętać, że istnieje wymóg poinformowania na piśmie powiatowego lekarza weterynarii o zamiarze uboju (z wyjątkiem drobiu i zajęczaków) na co najmniej 24 godziny przed dokonaniem uboju zwierząt ze względu na miejsce przeprowadzenia uboju.

Ewa Ryjak

A może owce?

W Polsce w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014–2020), 15 ras owiec zostało objętych ochroną zasobów genetycznych. Celem programu jest: zachowanie bioróżnorodności genetycznej, zwiększenie populacji owiec objętych programem, stabilizacja i zachowanie wzorca danej rasy, zachowanie najcenniejszych cech rasowych. Ze względów środowiskowo-klimatycznych nie wszystkie rasy owiec nadają się w równej mierze do hodowli na terenie Małopolski. Na łamach niniejszego artykułu chciałbym przybliżyć czytelnikom „Doradcy” trzy rodzime rasy owiec, które objęte są programem ochrony zasobów genetycznych i na które Związek Hodowców Owiec w Nowym Targu posiada jeszcze limit ilościowy, tzn., że można ubiegać się jeszcze o zwiększenie liczebności maciorek oraz stad tych owiec. Są to owce rasy: Polska Owca Pogórza, Czarnogłówka i owce Olkuskie. Informacje dotyczące wymagań dotyczących warunków uczestnictwa w programie oraz stawek płatności można uzyskać u doradców rolniostowiskowych w każdym Biurze Powiatowym MODR oraz Związku Hodowców Owiec w Nowym Targu, tel. 18 2664621.

Polskie Owce Pogórza - to rodzima rasa owiec w typie mięsno-wełnistym z możliwością użytkowania mlecznego. Jest to rasa o dobrych cechach macierzyńskich, plenności na poziomie 130% oraz średnio wczesnym dojrzewaniu. Dopuszczalne jest krycie samic w wieku 7 miesięcy pod warunkiem osiągnięcia przez nie 75% wagi ciała owcy dorosłej. Owce Pogórza przydatne są do ekstensywnego systemu chowu. Dobrze wykorzystują pastwisko, są doskonale przystosowane do trudnych warunków podgórskich

ze znaczną ilością opadów i znacznymi wahaniami dobowymi temperatury. Niewątpliwie zaletą tej rasy jest dobra użytkowość mięsna (dobrze umięśnione partie grzbietu, łędźwie, udziec). Owce tej rasy zarówno maciorki jak i tryki są bez różnie, ubarwienie wełny białe (dopuszczalne ciemne i żółte odcienie na głowie, uszach i nogach). Runo owiec pogórza jest typu półotwartego co sprzyja szybkiemu pozbywaniu się wody w okresie opadów. Waga dorosłych maciorek 55–60 kg, tryków 70–90 kg.

Maciorki Polskiej Owcy Pogórza

Owce Olkuskie – to rodzima rasa owcy długowełnistej. Została wytworzona w okresie międzywojennym na terenie powiatu olkuskiego (stąd nazwa) poprzez krzyżowanie prymitywnych matek ras rodzimych (świniarek) z przywiezionymi z Kaszub trykami owcy pomorskiej oraz uszlachetnianie tych krzyżówek trykami owcy fryzyskiej, w mniejszym stopniu trykami holsztyńskimi. Pod koniec lat 80-tych ubiegłego wieku ze względów na drastycznie spadającą opłacalność produkcji owczarskiej, przetrwanie tej rasy zostało poważnie zagrożone. Jest to owca doskonale nadająca się do chowu drobnotowarowego. Najlepiej czuje się w małych stadach do kilkunastu sztuk. W większych stadach, ze względu na słaby instynkt stadny wy-

maga ogrodzonych pastwisk lub nadzoru podczas wypasu. Ma za to bardzo dobrze rozwinięty instynkt macierzyński, charakteryzuje się wysoką plennością (200%) i dobrą mlecznością w okresie karmienia jagniąt. Jest odporna na choroby i trudne warunki środowiskowe. Są to owce o białej okrywie wełnistej, bez różnie. Waga dorosłej maciorki wacha się od 60–70 kg, tryka około 100 kg. Dojrzałość do rozrodu uzyskują w wieku około 10 miesięcy, przy czym należy pamiętać, że waga maciorki to min. 40 kg, a tryczka 45 kg.

Tryk Owcy Olkuskiej

Czarnogłówka – to mięsna rasa owiec, o bardzo dobrym umięśnieniu, szybkim tempie wzrostu jagniąt oraz wysokiej jakości tuszek (niskie otłuszczenie). Czarnogłówki są doskonale przystosowane do warunków geograficznych oraz klimatu panującego w Polsce. Dobrze znoszą klimat wilgotny więc z powodzeniem mogą być utrzymywane w warunkach pogórza. Owce tej rasy przystosowane są do długiego wypasu w trakcie okresu wegetacyjnego, wędrowek po pastwiskach oraz koszarowania. Mogą być użytkowane zarówno w małych stadach jak i w hodowli wielkotowarowej. Przydatne do ekstensywnego i intensywnego systemu utrzymania. Mogą być wykorzystywane również do pielęgnacji krajobrazu i wypasu na wałach powodziowych w różnych rejonach kraju. Historia tej rasy na terenie Polski sięga drugiej połowy XIX wieku, gdzie na terenie Warmii, Mazur i Dolnego Śląska zaczęto krzyżować czar-

Tryk rasy Czarnogłówka

nogłowe owce niemieckie z czarnogłową owcą mięsną z Wielkiej Brytanii. Jako rasa Czarnogłówka pojawiła się w 1922 roku, od tego roku prowadzone są dla niej księgi hodowlane. Czarnogłówki to owce średnio duże, o bardzo dobrym umięśnieniu, szerokim i dość długim tułowiu osadzonym na stosunkowo krótkich nogach. Umaszczenie wełny białe z czarną głową wraz z uszami oraz czarnymi kończynami.

Zarówno maciorki jak i tryki są bez różnic. Waga dorosłych maciorek 65–80 kg, tryków 90–110 kg. Dojrzałość rozplodową uzyskują w wieku 8–9 miesięcy. Plenność waha się od 120–140%.

Stanisław Drabik

źródło: Wiadomości zootechniczne R.L II (2014)
Wiadomości zootechniczne R.L III (2015)
Internet: Obrazy dla owiec: Czarnogłówka,
owca Olkuska, Polska Owca Pogorza

TECHNIKA ROLNICZA

Zbiorniki na nawozy ciekłe

Otoczenie zbiornika magazynowego na nawozy ciekłe ma ogromne znaczenie dla jego trwałości, tak w dłuższej, jak i w krótszej perspektywie czasowej.

Bardzo istotnym elementem jest parcie gruntu. Nie można wprowadzać większych zmian w poziomie gruntu otaczającego zbiornik w stosunku do jego płyty dennej. Poziom gruntu powinien pozostać taki sam, jak w momencie konstruowania zbiornika. Nie można także budować podjazdów wspartych o ścianę zbiornika, to samo dotyczy prac budowlanych prowadzonych w pobliżu zbiornika i groźących przeniesieniem na niego siły nacisku.

Parcie wody powierzchniowej:

- w odległości 3-4 m od zbiornika powierzchnia gruntu powinna być wolna od wody powierzchniowej spływającej z dachu i wycieków z innych źródeł.

Parcie wody gruntowej:

- w przypadku powstania zewnętrznego parcia wody gruntowej na zbiornik, należy zadbać o to, by nigdy nie opróżniać zbiornika poniżej poziomu równego poziomowi wody w studzience kontrolnej lub obniżyć poziom wody zewnętrznej poniżej poziomu dna zbiornika przed jego opróżnieniem,
- obniżenie poziomu wody zewnętrznej (gruntowej) należy utrzymać do chwili ponownego napełnienia zbiornika do poziomu przewyższającego poziom wody zewnętrznej. W przeciwnym wypadku ciśnienie wody może spowodować pęknięcie płyty dennej zbiornika i wyciek gnojowicy do środowiska naturalnego.

Utwardzenie terenu wokół zbiornika:

- jeżeli wokół zbiornika przemieszczają się ciężkie pojazdy, grunt należy utwardzić tak, by zapobiec zmianom charakterystyki materiału otaczającego zbiornik (uszkodzenia powierzchni drogi mogą spowodować do powstania zagłębień, w których gromadzi się i stale zalega woda, gnojowica itp.; substancje takie mogą też przesączać się do gruntu przy ścianie zbiornika). Utwardzenie można rozpocząć w odległości co najmniej 10 cm od ściany zbiornika. Przestrzeń pomiędzy zbiornikiem a obszarem utwardzonym należy wypełnić materiałem na tyle miękkim (np. piaskiem), by nie przenosił on obciążeń z utwardzenia na zbiornik.

Roślinność wokół zbiorników:

- drzewa i krzewy powinny znajdować się w odległości co najmniej 10-15 m od zbiornika, by ich korzenie nie spowodowały uszkodzeń konstrukcji. Dzieko rosnące drzewa i krzewy rosnące w pobliżu należy usunąć.

Inne uszkodzenia zbiorników:

- należy chronić zbiornik przed uszkodzeniami mechanicznymi. Na ścianach zbiornika nie można mocować instalacji, które mogłyby uszkodzić jego konstrukcję.

Użytkowanie i konserwacja zbiorników:

- podczas użytkowania zbiorników magazynowych występuje ryzyko jego uszkodzenia, jak również wypadków przy pracy. Przed pierwszym napełnieniem zbiornika należy się upewnić, czy wszystkie urządzenia redukujące nacisk wody zewnętrznej zostały zamknięte zgodnie z przepisami. Jeśli w zbiorniku znajduje się woda, można ją tam pozostawić lub też usunąć po uprzednim obniżeniu poziomu wody zewnętrznej tak, by znalazł się on poniżej poziomu dna zbiornika.

Zabezpieczenia zbiorników:

- zbiornik na nawozy ciekłe szczególnie otwarty należy ogrodzić uniemożliwiając wstęp na teren niebezpieczny dzieciom i innym osobom niepowołanym. Jeśli wysokość ścian zbiornika wynosi poniżej 1,8 m, montaż ogrodzenia jest konieczny. Pokrywy i włazy należy utrzymywać w dobrym stanie; ich zdjęcie powinno być możliwe wyłącznie przy użyciu narzędzi lub klucza. Należy pamiętać o odpowiednim zabezpieczeniu otworów dostępowych, by nie można było wpaść przez nie do wnętrza zbiornika. Platformy robocze przylegające do zbiornika otwartego należy zaopatrzyć w poręczę.

Tomasz Stanek

źródło: Poradnik magazynowanie nawozów naturalnych IBMIER

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA WSI

Warunki wsparcia finansowego dla grup producentów rolnych objęte PROW 2014 - 2020, wg aktualnie obowiązujących zasad

W poprzednim numerze Doradcy przedstawiłem krótki rys historyczny pokazujący kolejne zmiany wprowadzane w przepisach dotyczących grup producentów w latach 2005-2016, kończąc na tych, wprowadzonych w dniu 28.12.2015 r., kiedy to weszła w życie znowelizowana ustawa o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw. Obserwując zmiany w przepisach nie sposób oprzeć się wrażeniu, że wsparcie dla grup jest sukcesywnie ograniczane, co tłumaczone jest zazwyczaj coraz lepszym zrozumieniem zasad rynkowych przez producentów rolnych, także w nowych krajach członkowskich Unii, a w związku z tym redukcją rzeczywistych potrzeb w tym zakresie.

Dobrze ilustrują to warunki wsparcia finansowego towarzyszące ustawie, które (jak już informowałem w poświęconej temu zagadnieniu broszurze, z kwietnia 2016 r.) zostały ujęte i przekazane zainteresowanym w rozporządzeniu, opublikowanym w Dzienniku Ustaw z dnia 18.08.2016 r., jako poz. 1284. W stosunku do poprzednio obowiązujących zasad udzielania wsparcia nastąpiła zasadnicza zmiana, bowiem aplikowanie o pomoc ograniczone zostało do wyznaczonych terminów, podczas gdy uprzednio można było występować o nią w trybie ciągłym.

Rozporządzenie weszło w życie 19.08.2016 r.

W rozporządzeniu określone zostały m.in. następujące zagadnienia:

1. Sposób informowania beneficjentów o trybie udzielania wsparcia:
 - Prezes ARiMR podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej administrowanej przez Agencję, co najmniej w jednym

dzienniku o zasięgu krajowym oraz w siedzibie Centrali Agencji i oddziałów regionalnych Agencji, ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy, nie później niż 30 dni przed dniem planowanego rozpoczęcia terminu składania tych wniosków.

- Ogłoszenie, o którym mowa, zawierać ma wskazanie dnia rozpoczęcia oraz dnia zakończenia terminu składania wniosków o przyznanie pomocy.
 - Termin składania wniosków o przyznanie pomocy nie może być krótszy niż 30 dni oraz dłuższy niż 60 dni.
 - Agencja udostępni formularz wniosku o przyznanie pomocy, formularz wniosku o płatność oraz wzory oświadczeń dołączanych do wniosku o przyznanie pomocy lub wniosku o płatność, nie później niż od dnia podania do publicznej wiadomości ogłoszenia o naborze.
2. Sposób wnioskowania o pomoc:
 - Wniosek o przyznanie pomocy grupa składa do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR właściwego ze względu na siedzibę grupy.

Wniosek o przyznanie pomocy może być złożony przesyłką rejestrowaną nadaną w placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy Prawo pocztowe (Dz. U. poz. 1529 oraz z 2015 r. 1830), najpóźniej w dniu zakończenia terminu składania wniosków i podlega rozpatrzeniu, jeżeli wpłynie do oddziału regionalnego Agencji najpóźniej 30 dnia od dnia upływu tego terminu.

W okresie realizacji Programu wniosek o przyznanie pomocy składa się tylko raz, w terminie do dnia zakończenia pierwszego terminu składania wniosków, o którym mowa w §4 ust. 2, następującego po dniu uznania grupy.

Rozporządzenie wymienia kolejno wszystkie elementy, które muszą być w nim zawarte, poza elementami określonymi w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego. Kopie dokumentów załącza się w formie kopii potwierdzonych za zgodność z oryginałem przez pracownika Agencji lub podmiot, który wydał dokument, lub poświadczonych przez notariusza. Grupa zobowiązana jest doinformowania Agencji o wszelkich zmianach w zakresie danych objętych wnioskiem oraz dołączonych do niego dokumentów, niezwłocznie po ich zaistnieniu.

Pomoc przysługuje grupie według kolejności ustalonej przez Prezesa Agencji przy zastosowaniu kryteriów wyboru:

- 1) jeżeli grupa jest zorganizowana w formie spółdzielni - przyznaje się 3 punkty;
- 2) jeżeli grupa zrzesza producentów w kategoriach:
 - a) prod. wysokiej jakości zgodnie z art. 16 rozp. Parlam. Europ. i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europ. Funduszu Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozp. Rady (WE) nr 1698/2005 lub
 - b) świnię żywą, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe świeże, chło-

- dzzone, mrożone lub
- c) bydło żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe świeże, chłodzone, mrożone lub
- d) owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone), lub
- e) miód naturalny lub inne produkty pszczele, lub rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem a cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego, lub szyszki chmielowe - **przyznaje się 3 punkty**;
- 3) jeżeli w skład grupy wchodzi, co najmniej 10 członków - przyznaje się 4 punkty, a za każdego kolejnego członka grupy - **przyznaje się 0,2 punktu**;
- 4) jeżeli co najmniej 50% produkcji każdego z producentów wchodzących w skład grupy, w zakresie produktu, ze względu, na który grupa została uznana, zostało objęte dobrowolnym ubezpieczeniem, o którym mowa w §6 ust. 1 pkt 7 rozp., ważnym przez okres, co najmniej 6 miesięcy od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy - **przyznaje się 3 punkty**;
- 5) jeżeli siedziba grupy znajduje się w powiecie o wysokim rozdrobieniu agrarnym, w którym udział gosp. rolnych w przedziale obszarowym 1-15 ha, według danych GUS z powszechnego spisu rolnego z 2010 r. (publikowanych na stronie internetowej GUS), stanowi:
- a) powyżej 75% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie - przyznaje się 3 punkty,
- b) powyżej 50 do 75% powierzchni

- użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie - przyznaje się 2 punkty,
- c) od 25 do 50% powierzchni użytków rolnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha w powiecie - **przyznaje się 1 punkt**;
- 6) jeżeli w planie biznesowym są planowane inwestycje przyczyniające się do realizacji celów przekrojowych Programu:
- a) innowacyjności - przez wprowadzenie nowych zasad produkcji, procesu lub technologii, odmiennych od obecnie stosowanych, lub zmianę obecnie stosowanych technologii - **przyznaje się 5 punktów** lub
- b) przeciwdziałaniu zmianom klimatu lub ochrony środowiska - przez stosowanie maszyn, urządzeń, sprzętu lub technologii, ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, lub rozwiązań ograniczających zużycie zasobów, w szczególności wody lub energii - **przyznaje się 5 punktów**;
- c) jeżeli grupa zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo, jeżeli grupa zatrudnia na podstawie umowy o pracę, co najmniej jedną osobę niepełnosprawną (w rozumieniu przepisów ust. z dnia 27.08.1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych) - **przyznaje się 2 punkty**.

Punkty, o których mowa powyżej, przyznaje dyrektor oddziału regionalnego Agencji.

Minimalna liczba punktów kwalifikująca grupę do uzyskania pomocy wynosi - 3.

Rozporządzenie określiło w §8 i §9 zasady określające kolejność przyślugiwania pomocy. Prezes Agencji ustala tę kolejność w terminie 90 dni od dnia, w którym upłynął termin, składania wniosków o pomoc, a w ciągu 7 dni od dnia ustalenia kolejności podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej. ARiMR informację o tej kolejności, wraz ze wskazaniem numerów identyfikacyjnych grup raz liczby przyznanych punktów, przy czym jeżeli dane zawarte we wniosku o przyznanie pomocy, mające wpływ na ustalenie kolejności pomocy, ulegną zmianie, aktualizacji informacji o kolejności przyślugiwania pomocy dokonuje się wyłącznie w przypadku, gdy z nowych danych wynika, że pomoc przysługuje w dalszej kolejności niż pierwotnie ustalona.

Rozporządzenie przedstawiło także inne ważne informacje na temat zasad wypłacania pomocy. m.in. następujące:

- pomoc jest wypłacana w formie rocznych płatności i obejmuje kolejne 12 miesięcy prowadzenia działalności przez beneficjenta, licząc od dnia następującego po dniu wydania decyzji o uznaniu,
- wniosek o płatność składa się do dyr. właściwego oddziału region. Agencji, w terminie 60 dni od dnia zakończenia każdego kolejnego okresu prowadzenia działalności przez beneficjenta, przy czym jeżeli beneficjent nie złoży wniosku o płatność za dany okres prowadzenia działalności w terminie, o którym mowa powyżej, nie może ubiegać się o płatność za ten sam okres w kolejnych latach,
- rozporządzenie określa wszystkie elementy, które muszą być zawarte w wniosku o płatność, przy czym w przypadku beneficjentów, dla których okresy prowadzenia działalności,

o których mowa wyżej, zakończyły się przed dniem doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, wnioski o płatność za pierwszy okres pomocy mogą być składane po dniu, w którym decyzja o przyznaniu pomocy stała się ostateczna, lecz nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym decyzja o przyznaniu pomocy stała się ostateczna.

Generalnie decyzja administracyjna dyrektora oddziału regionalnego Agencji o wypłacie pomocy jest wydawana w terminie 60 dni od dnia złożenia wniosku o płatność spełniającego wymagania, zawarte w rozporządzeniu (§12).

Warto pamiętać, że Dyrektor oddziału regionalnego Agencji, na prośbę beneficjenta, w przypadku, gdy beneficjent uprawdopodobni, że złożenie wniosku o płatność w terminie jest niemożliwe albo znacznie utrudnione z powodu działania siły wyższej lub wystąpienia wyjątkowych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.- wydłuża ten termin o czas niezbędny do dokonania tej czynności i określa nowy termin dokonania tej czynności.

Bardzo istotne jest, iż Agencja ocenia realizację planu biznesowego na podstawie sprawozdań lub kontroli na miejscu, biorąc pod uwagę stopień realizacji zamierzonych przedsięwzięć w podziale na poszczególne lata realizacji planu biznesowego. W przypadku, gdy ze składanego sprawozdania za trzeci lub czwarty rok działalności wynika, że beneficjent nie realizuje działań lub inwestycji zatwierdzonych w planie biznesowym w ujęciu rzeczowo-rodzajowym, dyrektor oddziału regionalnego Agencji dwukrotnie wzywa, w formie pisemnej, beneficjenta do złożenia wyjaśnień (zastrzeżeniem określonych terminów). W przypadku nie złożenia przez beneficjenta wyjaśnień,

kwota pomocy ustalona po uwzględnieniu stosownych przepisów ulega zmniejszeniu za trzeci lub czwarty rok działalności, w którym stwierdzono niepełną realizację planu biznesowego:

- o 50% - jeżeli beneficjent nie realizował żadnego działania lub inwestycji zatwierdzonych w planie biznesowym w ujęciu rzeczowo-rodzajowym w danym roku;
- o 25% - jeżeli beneficjent realizował przynajmniej jedno działanie lub inwestycję, ale nie realizował wszystkich działań lub inwestycji zatwierdzonych w planie biznesowym (w ujęciu rzeczowo - finansowym);
- o 10% - jeżeli beneficjent nie spełnił warunku prowadzenia oddzielnego systemu rachunkowości albo korzystania z odpowiedniego kodu rachunkowego dla wszystkich transakcji związanych z operacją, w ramach prowadzonych ksiąg rachunkowych.

W przypadku niespełnienia warunków zachowania w okresie pierwszych 5 lat po dniu uznania, kryteriów, za których spełnienie zostały przyznane punkty - odmawia się wypłaty pomocy od tego roku działalności, w którym stwierdzono zaprzestanie spełniania kryteriów.

Pamiętajmy także zawsze, że podstawą do wypłaty pomocy są dokumenty, które umożliwiają identyfikację i poświadczenie sprzedaży.

Ostatnia, piąta płatność jest możliwa do realizacji wyłącznie po potwierdzeniu przez Agencję osiągnięcia celów określonych w planie biznesowym przez zrealizowanie wszystkich działań i inwestycji zatwierdzonych w planie biznesowym w ujęciu rzeczowo-rodzajowym, przyczyniających się do osiągnięcia celów określonych w art. 2 ust. 1 ustawy o grupach producentów rolnych i zatwierdzonych w planie

biznesowym, na podstawie złożonego przez beneficjenta sprawozdania za cały okres realizacji planu biznesowego oraz kontroli na miejscu.

W przypadku nieosiągnięcia celów określonych w planie biznesowym przez niezrealizowanie wszystkich działań i inwestycji zatwierdzonych w tym planie, odmawia się wypłaty pomocy za piąty rok prowadzenia działalności przez beneficjenta.

W przypadku niespełnienia wymaganych warunków, zawartych w rozporządzeniu, w zależności od punktów, które zostały naruszone, ustalono sankcje polegające na zwrocie od 20% do 0,5% otrzymanej pomocy.

W planie finansowym PROW 2014-2020 na wsparcie grup producentów rolnych przewidziano kwotę 402 987 547 euro, w tym, około 110 mln euro na realizację zobowiązań wynikających z PROW 2007-2013.

Pierwszy nabór wniosków o wsparcie finansowe dla grup, zgodny z powyższymi zasadami, miał miejsce w dniach 30.09 - 28.11. 2016 r. Liczba złożonych wniosków o przyznanie pomocy finansowej wyniosła ogółem 148. Drugi nabór wniosków o pomoc odbył się w dniach 30.10 - 28.12.2017 r.

Podkreślam, iż kolejne nabory planowane są do przeprowadzenia w II i IV kwartale 2018 r.

Zważywszy wszystkie kwestie przedstawione w 2 artykułach na ten temat, opublikowanych w kolejnych tygodniowych numerach Doradcy, chciałbym po raz kolejny zwrócić Państwa uwagę na możliwe korzyści i gorąco zachęcić do skorzystania z ciągle jeszcze oferowanej pomocy dla grup producentów rolnych.

Jacek Walczak

Źródła: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Zasady i warunki wypłaty I raty pomocy na operacje typu Premia na „Restrukturyzację małych gospodarstw”

Pierwszą ratę pomocy, w wysokości 80% całkowitej wartości pomocy, ale nie więcej niż 48 000 złotych, wypłaca się na wniosek o płatność, który składa się w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR właściwego ze względu na miejsce położenia gospodarstwa.

Wypłata pierwszej raty pomocy następuje w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o płatność wraz z wymaganymi dokumentami.

Pomoc jest wypłacana na konto bankowe beneficjenta, wskazane we wniosku o płatność. W przypadku niedopełnienia przez beneficjenta warunków, z zastrzeżeniem dopełnienia, których została wydana decyzja o przyznaniu pomocy, dyrektor oddziału regionalnego Agencji, w drodze decyzji, stwierdza wygaśnięcie tej decyzji.

W przypadku niezłożenia wniosku o płatność w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, dyrektor oddziału regionalnego Agencji, w drodze decyzji, stwierdza wygaśnięcie decyzji o przyznaniu pomocy, jako bezprzedmiotowej.

Do wniosku o płatność pierwszej raty pomocy dołącza się dokumenty potwierdzające spełnienie warunków, z zastrzeżeniem, których została wydana decyzja o przyznaniu pomocy w szczególności:

- 1) dokument potwierdzający rozpoczęcie realizacji biznesplanu (faktury, faktury VAT RR, rachunki oraz dokumenty celne, inne dowody stwierdzające fakt dokonania operacji gospodarczej zgodnie z jej rzeczywistym przebiegiem, faktury proforma z potwierdzeniem wpłaty zaliczki, faktury zaliczkowe)
- 2) kopię lub wydruk strony z ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie, lub księgi przy-

chodów i rozchodów, lub księgi rachunkowej, lub ewidencji przychodów i rozchodów prowadzonej na podstawie odrębnych przepisów, zawierającej informację o zdarzeniach gospodarczych, które wystąpiły w gospodarstwie beneficjenta po dniu doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

W przypadku, gdy beneficjent ustanowił pełnomocnika i udzielone pełnomocnictwo jest inne niż dołączone do wniosku o przyznanie pomocy należy dołączyć pełnomocnictwo/ upoważnienie udzielone przez beneficjenta do występowania w jego imieniu - oryginał lub urzędowo poświadczony odpis.

W przypadku stwierdzenia, że wniosek o płatność pierwszej raty pomocy nie spełnia wymogów formalnych, Agencja wzywa beneficjenta do usunięcia tych braków.

Beneficjent informuje Agencję o wszelkich zmianach w zakresie danych objętych wnioskiem niezwłocznie po ich zaistnieniu.

Uwaga!

1. Załącznikami mogą być wyłącznie dokumenty oryginalne bądź ich kopie poświadczone za zgodność z oryginałem przez notariusza lub podmiot, który wydał dokument lub uprawnionego pracownika Agencji.
2. Oryginały dokumentów (poza zaświadczeniami, oświadczeniami i zobowiązaniami) podlegają, na żądanie beneficjenta, zwrotowi po uprzednim wykonaniu ich kopii i poświadczeniu za zgodność z oryginałem przez uprawnionego pracownika oddziału regionalnego ARiMR.

Część IX Wniosku o wypłatę pierwszej raty pomocy (strona 3 wnio-

sku) stanowi „**OŚWIADCZENIA BENEFICJENTA**”, które każdy beneficjent podpisuje, a które brzmi:

1. Oświadczam, że prowadzę działalność rolniczą osobiście i na własny rachunek;
2. Oświadczam, że informacje zawarte we wniosku oraz jego załącznikach są prawdziwe i zgodne ze stanem prawnym i faktycznym, znane mi są skutki odpowiedzialności karnej wynikające z art. 297 §1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 i 2138 oraz z 2017 r. poz. 244).;
3. Oświadczam, że znane mi są zasady ubiegania się i wypłaty pomocy określone w przepisach rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. w sprawie szczególnych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. poz. 1813, z 2016 r. poz. 1009 oraz z 2017 r. poz. 109).;
4. Oświadczam, że nie podlegam zakazowi dostępu do środków publicznych, o których mowa w art. 5 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1870, 1948, 1984 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 60), na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu. Jednocześnie zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania Agencji o zakazie dostępu do środków publicznych, o których

mowa w art. 5 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu, orzeczonym w stosunku do mnie po złożeniu wniosku o przyznanie pomocy;

5. Przyjmuję do wiadomości, że:

a) zebrane dane osobowe będą przetwarzane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z siedzibą: 00-175 Warszawa Al. Jana Pawła II 70, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 922) w celu przyznania pomocy finansowej i płatności na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;

b) przysługuje mi, jako osobie fizycznej prawo wglądu do moich danych osobowych oraz do ich

poprawiania;

6. Przyjmuję do wiadomości, że dane beneficjenta mogą być przetwarzane przez organy audytowe i dochodzeniowe Unii Europejskiej i państw członkowskich dla zabezpieczenia interesów finansowych Unii;

7. Przyjmuję do wiadomości, że dane beneficjenta oraz kwota wypłaty pomocy z publicznych środków finansowych, w tym wypłacona kwota z tytułu udzielonej pomocy w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” będzie publikowana na stronie internetowej MRiRW;

8. Oświadczam, że niezwłocznie poinformuję na piśmie Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o:

a) wszystkich faktach mających wpływ na przyznanie pomocy

i płatności oraz o faktach, które mają istotne znaczenie dla zwrotu nienależnie lub nadmiernie pobranych środków;

b) każdej zmianie w zakresie danych objętych wnioskiem;

c) wszystkich zdarzeniach, które mają istotne znaczenie dla realizacji podjętych zobowiązań na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;

9. Oświadczam, że umożliwię wstęp na teren mojego gospodarstwa osobom upoważnionym do wykonywania czynności kontrolnych oraz udzielię wyjaśnień i udostępnię wszelkie dokumenty, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Opracowanie na podstawie materiałów informacyjnych ARiMR

Marian Kulpa

UZNAWANIE GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH I ICH ZWIĄZKÓW

Od dnia 1 września 2017 r. organem właściwym w sprawach uznawania grup producentów rolnych jest dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, właściwy ze względu na siedzibę wnioskodawcy. Natomiast od dnia 1 września 2017 r. organem właściwym w sprawach uznawania związku grup producentów rolnych jest Prezes ARiMR.

Rolnicy dzięki zrzeszeniu się w grupy producentów, mogą osiągnąć wiele korzyści, których byliby pozbawieni działając indywidualnie. Przede wszystkim mogą oni znacząco poprawić swoją pozycję rynkową, ustabilizować zbył swoich produktów oraz zwią-

zać opłacalność produkcji. Grupy mają szansę sprostać, wciąż rosnącym, wymaganiom odbiorców produktów, poprzez ustandaryzowanie produkcji w swoich gospodarstwach. Wspólne działania producentów wzmacniają również ich pozycję w łańcuchu dostaw żywności. Dlatego warto zakładać grupy producentów rolnych, a to, że na ich powstanie i funkcjonowanie można otrzymać wsparcie z PROW 2014-2020, jest dodatkowym atutem.

Kto może ubiegać się o uznanie za grupę producentów rolnych?

Osoby fizyczne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości

prawnej oraz osoby prawne, które w ramach działalności rolniczej prowadzą:

1) gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub

2) dział specjalny produkcji rolnej

- mogą organizować się w grupy producentów rolnych w celu dostosowania produktów rolnych i procesu produkcyjnego do wymogów rynkowych, wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych, ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji ze szcze-

gólnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów rolnych, rozwijania umiejętności biznesowych, marketingowych oraz organizowania i ułatwiania procesów wprowadzania innowacji, a także ochrony środowiska naturalnego.

Grupy producentów rolnych mogą być tworzone ze względu na produkt lub grupę produktów, które zostały określone w rozporządzeniu MRiRW z dnia 19 kwietnia 2016r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, ze względu, na które mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (Dz. U. z 2016r., poz. 577).

Zasady organizowania i działania grup producentów rolnych:

1. Grupa producentów rolnych, prowadzi działalność, jako przedsiębiorca mający osobowość prawną, pod warunkiem że:

- 1) została utworzona przez producentów jednego produktu rolnego, lub grupy produktów w celach określonych powyżej;
- 2) działa na podstawie statutu lub umowy, zwanych dalej „aktem założycielskim”, spełniających wymagania określone w ustawie o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz zmianie innych ustaw;
- 3) żaden z członków, udziałowców lub akcjonariuszy, zwanych dalej „członkami grupy”, nie może mieć więcej niż 20% głosów na walnym zgromadzeniu, zgromadzeniu wspólników lub walnym zebraniu członków, także pośrednio:
 - a) przez dysponowanie bezpośrednio lub pośrednio większością głosów:
 - na walnym zgromadzeniu, zgromadzeniu wspólników albo walnym zebraniem członków, także jako zastawnik albo użytkownik, bądź w zarządzie innej osoby prawnej będącej członkiem gru-

py, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub

- w spółce osobowej będącej członkiem grupy, także na podstawie porozumień z innymi osobami,
 - b) gdy członkowie zarządu osoby prawnej będącej członkiem grupy stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej osoby prawnej będącej członkiem grupy;
- 4) coroczne przychody ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy stanowią więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, ze względu, na które grupa została utworzona;
 - 5) określi obowiązujące członków grupy zasady produkcji, w tym dotyczące jakości i ilości produktów lub grup produktów oraz sposoby przygotowania produktów do sprzedaży;
 - 6) każdy z członków grupy w każdym roku działalności grupy produkuje oraz sprzedaje do grupy co najmniej 80% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona;
 - 7) każdy z członków grupy przynależy tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów.
2. Spółdzielnia może również prowadzić działalność, jako grupa, jeżeli:
- 1) wszyscy wchodzący w jej skład producenci jednego produktu lub grupy produktów spełniają wymagania określone w ustawie o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz zmianie innych ustaw;
 - 2) jej przedmiot działalności jest zgodny z celami określonymi w ww. ustawie;
 - 3) działa na podstawie aktu założycielskiego, który w stosunku do członków grupy wskazanych spełnia wymagania określone w usta-

wie o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz zmianie innych ustaw;

- 4) jej coroczne przychody ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy stanowią więcej niż połowę przychodów spółdzielni ze sprzedaży tych produktów;
 - 5) określi, obowiązujące członków grupy zasady produkcji produktów lub grup produktów w tym dotyczące ich jakości i ilości oraz sposoby przygotowania ich do sprzedaży;
 - 6) każdy z producentów w każdym roku działalności grupy produkuje oraz sprzedaje do grupy co najmniej 80% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona;
 - 7) każdy z producentów przynależy tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów.
3. Warunku, zgodnie, z którym każdy z członków grupy w każdym roku działalności grupy musi wyprodukować oraz sprzedawać do grupy co najmniej 80% wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona nie stosuje się, w przypadku gdy brak produkcji jest spowodowany działaniem siły wyższej lub wystąpieniem nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 12910/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013).
- Decyzje dotyczące funkcjonowania grupy producentów rolnych zapa-

dają w sposób demokratyczny, co zapewnia akt założycielski grupy.

Prawa i obowiązki członków określone w akcie założycielskim grupy:

Akt założycielski grupy powinien zawierać w szczególności informacje określające:

- 1) zasady przyjmowania do grupy nowych członków oraz występowania członków z grupy, przy czym minimalny okres członkostwa, który liczy się od dnia wydania decyzji o uznaniu, nie może być krótszy niż trzy lata działalności grupy, a informacja o zamiarze wystąpienia z grupy powinna być złożona na piśmie co najmniej na 12 miesięcy przed końcem danego roku działalności grupy;
- 2) zasady zbywania akcji lub udziałów w spółce akcyjnej lub spółce z ograniczoną odpowiedzialnością;
- 3) zasady dostarczania przez członków grupy informacji dotyczących wielkości sprzedaży i cen uzyskiwanych za produkty, z uwagi na które grupa została powołana, a są sprzedawane poza grupą;
- 4) zasady tworzenia i wykorzystania funduszu specjalnego, jeżeli będzie on utworzony;
- 5) sankcje wobec członka grupy, który nie wypełnia nałożonych na niego obowiązków oraz warunków określonych w ustawie o grupach producentów rolnych i ich związkach.

W akcie założycielskim mogą być również zawarte postanowienia dotyczące w szczególności:

- 1) zaopatrzenia członków grupy w środki produkcji,
- 2) zasad wspólnego użytkowania sprzętu rolniczego,
- 3) promocji produktów lub grupy produktów wprowadzanych do obrotu,
- 4) przechowywania, konfekcjonowania i standaryzacji produktów lub grupy produktów.

Uznawanie grup producentów rolnych:

Dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, właściwy ze względu na sie-

dzibę grupy wydaje decyzję o uznaniu grupy oraz zatwierdzeniu planu biznesowego grupy producentów rolnych.

Uznanie grupy producentów rolnych i zatwierdzenie planu biznesowego następuje w drodze decyzji administracyjnej, na wniosek grupy, składany do dyrektora oddziału regionalnego ARiMR właściwego ze względu na jej siedzibę.

Do wniosku o uznanie grupa producentów rolnych dołącza m.in.:

- 1) plan biznesowy grupy w zakresie realizacji celów określonych w ustawie o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz zmianie innych ustaw, zgodny z aktem założycielskim, sporządzony, na co najmniej 5 lat, na formularzu opracowanym przez ARiMR i udostępnionym na stronie internetowej ARiMR;
- 2) oświadczenia członków grupy o prowadzeniu, w dniu składania wniosku o uznanie, gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolnej w zakresie produkcji produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona.

Jednocześnie dyrektor OR ARiMR właściwy ze względu na siedzibę grupy wydaje decyzję o zatwierdzeniu zmian do planu biznesowego grupy producentów.

Wniosek o wydanie decyzji o zatwierdzeniu zmian do planu biznesowego, grupa producentów składa w terminie do 3 miesięcy przed zakończeniem danego roku działalności grupy, którego dotyczy zmiana. Przedmiotowy wniosek zawiera m.in. określenie zmian proponowanych w planie biznesowym wraz z ich uzasadnieniem.

Rejestr grup producentów rolnych:

Dyrektor oddziału regionalnego ARiMR właściwy ze względu na siedzibę grupy prowadzi rejestr grup producentów rolnych.

Rejestr grup producentów rolnych powinien zawierać:

- 1) nazwę i siedzibę grupy;

- 2) datę wydania decyzji administracyjnej o uznaniu grupy producentów rolnych i zatwierdzeniu planu biznesowego;

- 3) nazwę produktu lub grupy produktów, ze względu, na które grupa otrzymała decyzję;

- 4) dane osób upoważnionych do reprezentowania grupy zgodnie z jej aktem założycielskim;

- 5) liczbę członków grupy.

Rejestr, o którym mowa powyżej jest jawny.

Grupa jest obowiązana do informowania dyrektora oddziału regionalnego ARiMR o każdej zmianie danych zawartych w rejestrze, w terminie miesiąca od dnia dokonania zmiany.

W przypadku gdy grupa nie wypełnia obowiązku, o którym mowa powyżej, dyrektor oddziału regionalnego ARiMR wzywa grupę do wypełnienia tego obowiązku, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania przez grupę.

Jednocześnie dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, w terminie 7 dni od dnia wypełnienia przez grupę obowiązku, o którym mowa powyżej, informuje Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Prezesa ARiMR o każdej zmianie danych zawartych w rejestrze.

Kontrole spełniania warunków uznania:

Nadzór nad działalnością grupy sprawuje dyrektor oddziału regionalnego ARiMR właściwy ze względu na siedzibę grupy.

Dyrektor oddziału regionalnego ARiMR w ramach sprawowanego nadzoru przeprowadza kontrole w zakresie:

- 1) poprawności i zgodności ze stanem faktycznym danych zawartych we wniosku o uznanie grupy oraz planie biznesowym, dołączonym do tego wniosku;

- 2) spełniania przez grupę warunków, o których mowa w art. 3 lub art. 3a ustawy oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 6 ustawy;

- 3) realizacji planu biznesowego grupy producentów rolnych.

Kontrole, o których mowa w pkt 1, dyrektor OR ARiMR przeprowadza

przed wydaniem decyzji o uznaniu grupy producentów rolnych i zatwierdzeniu planu biznesowego, natomiast kontrole, o których mowa w pkt 2 i 3, dyrektor OR ARiMR przeprowadza się co najmniej raz na 2 lata, licząc od dnia wydania decyzji o uznaniu grupy.

Cofanie uznania grupie producentów rolnych:

Dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, w przypadku gdy grupa:

- 1) przestaje spełniać warunki uznania określone w art. 3 albo art. 3a lub w przepisach wydanych na podstawie art. 6 lub uniemożliwia lub utrudnia przeprowadzenie kontroli warunków uznania oraz realizacji planu biznesowego;
- 2) pomimo wezwania do poinformowania dyrektora OR ARiMR o zmianie danych zawartych w rejestrze, lub wezwania do złożenia

dyrektorowi OR ARiMR sprawozdania za dany rok działalności grupy, nie wypełnia obowiązku określonego w ww. wezwaniach
- wydaje decyzję o cofnięciu grupie uznania i skreśleniu jej z rejestru grup.

Opracowanie na podstawie materiałów informacyjnych ARiMR:

Marian Kulpa

SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA

FORMĄ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARACH WIEJSKICH

Spółdzielczość ma istotne znaczenie na poziomie życia mieszkańców wsi w Polsce ma swoje tradycje i bogatą historię. Największą zaletą spółdzielni jest to że nie jest to zwykłe przedsiębiorstwo. To zbiorowa zaradność ukierunkowana na potrzebach swoich członków. Przyczynia się do budowania lepszego przyjaznego ludziom otoczenia. Ważną cechą działalności spółdzielczej są sprawy lokalne. Rozwój spółdzielni uwarunkowany jest poprzez aktywność oraz przedsiębiorczość mieszkańców.

Ustawę o spółdzielniach socjalnych uchwalono w 2006 roku.

Celem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków w celach społecznej i zawodowej reintegracji jej członków. Oznacza to, że spółdzielnia socjalna musi prowadzić działalność gospodarczą a osiągnięty zysk z tej działalności jest środkiem do realizacji celów statutowych. Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Spółdzielnia socjalna może być założona, przez co najmniej 5 osób jeżeli założycielami są osoby fizyczne

lub 2 podmioty jeżeli założycielami są osoby prawne i nie więcej niż 50 osób, (z wyjątkiem spółdzielni powstałych z przekształceń spółdzielni inwalidzkich). W przypadku osób fizycznych założyciele spółdzielni muszą należeć do jednej z poniższych grup:

- osoby bezrobotne,
- bezdomni realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
- uzależnieni od alkoholu po zakończeniu leczenia odwykowego,
- uzależnieni od narkotyków po zakończeniu terapii,
- chorzy psychicznie,
- niepełnosprawni,
- osoby zwalniane z zakładów karnych,
- uchodźcy,
- osoby podlegające wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym,
- osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Najważniejszym dokumentem spółdzielni jest jej statut. Oprócz zadań podstawowych, takich jak struktura, prawa i obowiązki członków, w statucie musi być wskazany m.in. przedmiot działalności, wysokość wpisowego, liczba i wysokość udziałów. Procedura rejestracji spółdzielni nie jest skomplikowana. Spółdzielnię socjalną rejestruje się w Krajowym Rejestrze Sądowym składając wniosek o rejestrację, statut podpisany przez wszystkich członków spółdzielni, dokumenty poświadczające, że każdy założyciel spółdzielni jest do tego uprawniony (np. orzeczenie o niepełnosprawności lub informację o długotrwałym bezrobociu) oraz dokumentację z walnego zgromadzenia.

Założyciele spółdzielni mogą: otrzymać jednorazową dotację na utworzenie spółdzielni przyznawaną z Funduszu Pracy, korzystać ze środków PFRON, Europejskiego Funduszu Społecznego, oraz ubiegać się w starostwie o refundację składek za ubezpieczenie społeczne (w ramach formuły zatrudnienia wspieranego). Spółdzielnie socjalne korzystają również ze zwolnień podatkowych (dochody spółdzielni socjalnej wydatkowane na cele związane ze społeczną i zawodową reintegracją członków spółdzielni zwolnione są z podatku dochodowego od osób prawnych).

Najważniejszym organem spółdzielni jest walne zgromadzenie. Wal-

ne zgromadzenie powołuje zarząd, przyjmuje sprawozdania roczne oraz absolutorium dla zarządu. Uchwały walnego zgromadzenia podejmowane się w drodze głosowania i obowiązują zasada, że każdy członek spółdzielni ma jeden głos, niezależnie od wysokości udziałów. Natomiast zarząd reprezentuje spółdzielnię i zajmuje się prowadzeniem jej bieżących spraw w szczególności zarządza jej majątkiem. Spółdzielnie socjalne, będąc specyficzną formą spółdzielni pracy mają obowiązek nawiązania stosunku pracy z wszystkimi członkami spółdzielni (podpisania określonej w przepisach spółdzielczej umowy o pracę).

Ponieważ przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest przede wszystkim prowadzenie wspólnego

przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, spółdzielnia socjalna może prowadzić nieograniczoną działalność gospodarczą. Spółdzielnia może tworzyć fundacje, spółki, tworzyć i przystępować do spółdzielni osób prawnych i spółdzielni pracy oraz związków spółdzielczych. Może również jako członek wspierający przystępować do związków organizacji pozarządowych.

Majątek spółdzielni pozostaje własnością członków spółdzielni. Spółdzielnie socjalne charakteryzuje zakaz podziału zysku między członków. Ustawa wskazuje wprost, na jakie cele może być przeznaczona nadwyżka bilansowa: zwiększenie funduszu zasobowego, cele społecznej i zawodowej reintegracji członków spółdzielni,

działalność społeczną i oświatowo-kulturalną oraz działalność społecznie użyteczną oraz fundusz inwestycyjny. Nadwyżka bilansowa nie może zatem podlegać podziałowi pomiędzy członków spółdzielni socjalnej, w szczególności nie może być przeznaczona na zwiększenie funduszu udziałowego. Spółdzielnie socjalne mogą prowadzić działalność pożytku publicznego i tym samym korzystać ze środków publicznych, uczestnicząc w otwartych konkursach ofert na realizację zadań publicznych. Spółdzielnia socjalna zobowiązana jest do prowadzenia pełnej księgowości, tak jak każdy inny przedsiębiorca.

Anna Tobiasz

Źródło: Społeczne aspekty działalności spółdzielni socjalnych opracowanie Anna Sobol www.wiadomości.ngo.pl

Rolniczy Handel Detaliczny

Rolniczy Handel Detaliczny, RDH obowiązuje od 1 stycznia 2017 roku.

W tym artykule kilka słów przypomnienia, jakie są podstawowe zasady obowiązujące przy tej formie sprzedaży oraz przedstawię trochę więcej szczegółów odnośnie opakowań i etykiet.

RHD polega na zbywaniu surowców oraz żywności przetworzonej **wyłącznie konsumentowi końcowemu! Żywność ta powinna w całości lub w części pochodzić z własnej uprawy lub własnego chowu.**

W związku z tym rolnik planujący sprzedaż do stołówek, restauracji i innych placówek zbiorowego żywienia musi wybrać inną formę działalności.

Ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy lub chowu musi stanowić co najmniej 50% tego produktu z wyłączeniem wody.

Warunkiem jest też, aby taka sprzedaż odbywała się z zachowaniem limitów określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu de-

talicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania jak również limitu przychodów ze sprzedaży do kwoty 20 tys. zł. Rolnik zobowiązany jest prowadzić ewidencję sprzedaży żywności za każdy rok podatkowy. Ewidencja ta winna zawierać, co najmniej: numer kolejnego wpisu, datę sprzedaży, kwotę przychodu ze sprzedaży oraz ilość sprzedanej żywności. Dokumentację dotyczącą ewidencji sprzedaży należy przechowywać dwa lata licząc od końca roku kalendarzowego, za który została sporządzona.

Produkcja i sprzedaż żywności w ramach RHD nie może być realizowana z udziałem pośrednika. Udział pośrednika został dopuszczony w przypadku zbywania żywności pochodzącej z rolniczego handlu detalicznego podczas wystaw, targów, festynów i kiermaszu organizowanych w celu promocji żywności, przy czym pośrednik sam musi prowadzić RHD i obowiązany jest do prowadzenia dokumentacji sprzedaży, którą przekaże podmiotowi, którego żywność zbywał. Za żywność, którą sprzedaje pośrednik odpowiada jednak producent.

Sprzedaż może odbywać się tylko w miejscach, w których produkty te zostały wytworzone lub w miejscach przeznaczonych do prowadzenia handlu. W każdym miejscu sprzedaży musi być oznaczenie: napis „Rolniczy Handel Detaliczny” oraz dane producenta.

Sprzedaż przez Internet, czy też wysyłkowa jest dopuszczalna jednakże trzeba w takim wypadku pamiętać o prawidłowych warunkach transportu żywności i przy identyfikacji odbiorcy, że jest to sklep, restauracja lub stołówka, sprzedaż nie należy realizować.

Aby rozpocząć działalność w ramach RHD należy zarejestrować zakład poprzez złożenie pisemnego wniosku do:

- powiatowego lekarza weterynarii
- produkty pochodzenia zwierzęcego lub żywność zawierająca zarówno produkty pochodzenia zwierzęcego jak i roślinnego, na co najmniej 30 dni przed rozpoczęciem działalności;
- powiatowego inspektora sanitarnego - żywność pochodzenia niezwierzęcego, na co najmniej 14 dni przed rozpoczęciem działalności.

Podmioty zamierzające prowadzić działalność w zakresie RHD produktami pochodzenia zwierzęcego lub żywnością złożoną są ponadto **zwolnione z obowiązku sporządzania projektu technologicznego**.

W zakresie wyposażenia i organizacji przetwarzania żywności m.in. we własnej kuchni w prywatnych domach mieszkalnych przy wykorzystaniu urządzeń i sprzętu gospodarstw domowego obowiązują wymogi określone w rozporządzeniu w załączniku II w rozdziale III (uproszczone wymagania higieniczne). Kuchnia winna być dostosowana do rodzaju i wielkości produkcji, zapewniając higienę, minimalizację zanieczyszczeń, prawidłowe przechowywanie. W w.w rozporządzeniu w załączniku II w poszczególnych rozdziałach znajdują się szczegółowe informacje dotyczące wymagań, co do pomieszczeń, sprzętu, postępowaniu z odpadami, zaopatrzenia w wodę, higieny osobistej, obróbki cieplnej, transportu, a także wymagań odnoszących się do opakowań.

Szczegółowe informacje znajdują się również na stronach internetowych Inspektoratu Weterynarii oraz Inspektoratu Sanitarnego.

Ważnym wymogiem przy RHD jest znakowanie żywności. Istotne informacje możemy uzyskać na stronach internetowych Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Obowiązują podstawowe zasady:

- Etykiety żywności powinny być jasne i zrozumiałe,
- Informacje na temat żywności nie mogą wprowadzać w błąd:
 - ✓ co do właściwości środka spożywczego, a w szczególności tożsamości, właściwości, składu, ilości, trwałości, kraju lub miejsca pochodzenia, metod wytwarzania lub produkcji;
 - ✓ przez przypisywanie środkowi spożywczemu działania lub właściwości, których on nie posiada;
- Oznakowanie, co najmniej w języku polskim,

Do podstawowych informacji, jakie muszą znaleźć się w oznakowaniu opakowanego środka spożywczego zgodnie z ww. rozporządzeniem nr 1169/2011 należą:

- a) nazwa żywności,
- b) wykaz składników; ze wskazaniem składników powodujących alergię lub nietolerancję oraz procentowej zawartości najważniejszych składników,
- c) ilość netto żywności,
- d) data trwałości,
- e) wszelkie specjalne warunki przechowywania lub warunki użycia,
- f) imię i nazwisko oraz adres producenta,
- g) instrukcja użycia, w przypadku, gdy w razie braku takiej instrukcji odpowiednie użycie danego środka spożywczego byłoby utrudnione,
- h) numer partii produkcyjnej.

Można napisać na etykiecie wyrobu „Produkt polski”, jeśli:

- Wszystkie składniki, których użyto pochodziły z Polski;
- użyto składniki pochodzące spoza - Polski - pod warunkiem, że stanowią nie więcej niż 25% produktu i nie można ich zastąpić tymi dostępnymi w Polsce - ciasto z kokosem może być „Produktem polskim”, jeśli wsad kokosowy będzie stanowił do 25%.

Oprócz informacji obowiązkowych można umieścić inne informacje o produkcie.

Co do zasady one też muszą być zgodne z prawdą i nie mogą przysłonić tych obowiązkowych i na przykład nie należy umieszczać na etykiecie określenia typu „bez alergenów” - nawet jeśli do danego produktu nie dodało się alergenów to na zasadzie przeniesienia krzyżowego pewne ilości substancji alergicznych mogą znaleźć się w tym wyrobie, np. jeśli w tym samym pomieszczeniu przygotowuje się ciasto z mąki pszennej (jako źródła glutenu) oraz dżem truskawkowy itp.

W przypadku produktów sprzedawanych bez opakowań lub pakowanych na życzenie konsumenta miej-

scem prezentacji informacji o danym środku spożywczym będzie np. wywieszka w miejscu jego sprzedaży.

Żywność bez opakowań:

- a) nazwa produktu,
- b) wykaz składników,
- c) dane producenta - imię i nazwisko (lub nazwę) oraz adres, gdzie produkowana jest żywność,
- d) W przypadku pieczywa należy podać masę jednostkową,

W stosunku do powyższych punktów należy zastosować zasady jak przy produkcie opakowanym.

Uwaga! - Rzetelne informacje na temat żywności umożliwią konsumentom identyfikację środka spożywczego oraz ułatwią dokonywanie wyborów zaspokajających ich indywidualne potrzeby dietetyczne oraz budują zaufanie między konsumentem a sprzedającym.

Wprowadzenie rolniczego handlu detalicznego miało na celu ułatwienie rolnikom sprzedaży produktów, które pochodzą z ich gospodarstw. W ramach rolniczego handlu detalicznego można sprzedawać surowce pochodzenia roślinnego (zboża, warzywa, owoce, zioła), zwierzęcego (surowe mleko, śmietanę, jaja, miód) jak również przetworzoną żywność, np.: oleje, chleby, dżemy, soki, przetwory z owoców, warzyw, grzybów, zboża.

Możliwa jest również sprzedaż i przygotowane posiłków nie mięsnych takich jak: pierogi, kopytka, kluski śląskie, knedle z owocami, placki ziemniaczane i inne.

Rolniczy handel detaliczny dopuszcza również produkcję i przetwarzanie żywności pochodzenia zwierzęcego, a więc, np. rozbiór, krojenie i mielenie mięsa, a także produkcja produktów mięsnych, mlecznych, rybnych, jajecznych.

Dopuszcza, więc bardzo szeroki asortyment surowców i produktów wprowadzając uregulowania z punktu widzenia bezpieczeństwa żywności i spraw podatkowych, o których warto wiedzieć.

Grażyna Pitala

ROLNICTWO EKOLOGICZNE

Dofinansowanie do inwestycji OZE z PROW 2014 - 2020 na terenach wiejskich, za pośrednictwem ARiMR

(w gospodarstwach rolnych, w przetwórstwie i dla rozpoczynających działalność pozarolniczą)

1. W ramach poddziałania 4.1.3

„Modernizacja gospodarstw rolnych”, przy realizacji inwestycji w budowanych lub modernizowanych budynkach inwentarskich, można otrzymać dofinansowanie na budowę lub instalowanie:

- systemów odzysku ciepła z obornika i gnojowicy;
- paneli dachowych ogniw fotowoltaicznych;
- pomp ciepła;
- systemów odzysku ciepła wydalanego z budynku.

Na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej dofinansowuje się budowę i instalację urządzeń do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł energii:

- paneli słonecznych, ogniw fotowoltaicznych,
- małych elektrowni wiatrowych o mocy do 40 kW,
- pomp ciepła.

Urządzenia te nie konieczne muszą być związane z budynkami inwentarskimi. Pomoc jest przyznawana rolnikom w postaci dofinansowania poniesionych przez nich kosztów na realizację danej inwestycji. Poziom dofinansowania wynosi standardowo 50% poniesionych kosztów kwalifikowanych. Może on być wyższy i wynieść 60%, ale tylko w przypadku, gdy o pomoc ubiega się młody rolnik lub gdy wniosek o wsparcie składa wspólnie kilku rolników. Wysokość dofinansowania zależy od rodzaju produkcji rolnej, która ma być rozwijana.

Jeżeli inwestycja jest związana z rozwojem:

- produkcji prosiąt, - maksymalne dofinansowanie może wynieść 900 tys. zł;

- produkcji mleka krowiego - wysokość wsparcia może wynieść do 500 tys. zł;
- produkcji bydła mięsnego - wysokość wsparcia może wynieść 500 tys. zł;
- racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu, max. wysokość pomocy wynosi 200 tys. zł.

Podane wysokości dotyczą całego okresu finansowania PROW 2014 - 2020.

O pomoc mogą ubiegać się osoby fizyczne (w tym osoby wspólnie wnioskujące), osoby prawne, wspólnicy spółek cywilnych, spółki osobowe prawa handlowego, jeśli są posiadaczami samoistnymi lub zależnymi:

- gospodarstwa rolnego obejmującego, co najmniej 1 ha i nie więcej niż 300 ha gruntów ornych, sadów, łąk trwałych, pastwisk trwałych, gruntów rolnych zabudowanych, gruntów pod stawami lub gruntów pod rowami; lub
- nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w działach specjalnych produkcji rolnej.

2. W ramach poddziałania 4.2

„Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” dofinansowanie można otrzymać na zakup, instalację i budowę:

- pieców na biomasę na potrzeby prowadzonej działalności przetwórczej;
- instalacji paneli słonecznych, ogniw fotowoltaicznych;
- elektrowni wiatrowych do produk-

cji prądu przy prowadzonej działalności przetwórczej;

- systemów odzysku ciepła lub pomp ciepła;
- biogazowni do produkcji biogazu na potrzeby prowadzonej działalności przetwórczej.

Urządzenia te mogą być zakupione przy realizacji inwestycji związanych m.in. z:

1/ zakupem (wraz z instalacją) maszyn lub urządzeń do:

- magazynowania lub przygotowania produktów rolnych do przetwarzania,
- przetwarzania produktów rolnych,
- magazynowania produktów rolnych lub półproduktów oraz przygotowania ich do sprzedaży,
- przetwarzania lub magazynowania produktów rolnych wyposażonych w instalacje związane z ochroną środowiska i przeciwdziałaniem zmianom klimatu;

2/ budową, rozbudową, nadbudową, przebudową lub remontem połączonym z modernizacją:

- budynków i budowli wykorzystywanych do produkcji, magazynowania, handlu hurtowego lub kontroli laboratoryjnej produktów rolnych (obiektów podstawowych),
- budynków i budowli infrastruktury technicznej związanej z użytkowaniem obiektów podstawowych:
- pomieszczeń higieniczno-sanitarnych.

Pomoc ta może zostać przyznana:

- osobie fizycznej, osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, jeżeli:
 - wykonuje działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania i wprowadzania do obrotu produk-

tów rolnych (są określone sektory produkcji objęte pomocą);

- działa, jako przedsiębiorca prowadzący mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo;
- lub
- rolnikowi będącemu osobą fizyczną lub domownikowi, lub małżonkowi tego rolnika, jeżeli:
- podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie;
- rozpoczyna wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania produktów rolnych.

Pomoc jest udzielana w formie zwrotu części poniesionych kosztów. Refundacji podlegają koszty inwestycji poniesione przez beneficjenta, w wysokości do 50 % kosztów kwalifikowanych.

Pomoc przyznaje się i wypłaca do wysokości:

- 300 tys. zł, w przypadku rolnika, domownika lub małżonka rolnika, rozpoczynającego działalność objętą wsparciem;
- 10 mln zł, w przypadku przedsiębiorstw zajmujących się przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych;
- 15 mln zł, w przypadku przedsiębiorstwa będącego związkiem grup producentów rolnych lub zrzeszeniem organizacji producentów w rozumieniu przepisów ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach.

Minimalna wysokość pomocy, którą można przyznać na realizację jednej operacji wynosi 10 tys. zł dla rolników oraz 100 tys. zł dla pozostałych podmiotów.

3. W ramach poddziałania 6.1 „Młody rolnik” w ramach inwestycji związanych z produkcją zwierzęcą można zainstalować:

- płytowe wymienniki ciepła podczas chłodzenia mleka;
- system odzysku ciepła z obornika i gnojowicy;
- panele dachowe ogniw fotowoltaicznych;
- pompy ciepła;

- system odzysku ciepła wydalanego z budynku.

Na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej poza budynkami inwentarskimi można zainstalować urządzenia do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł energii:

- piece na biomasę na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej;
 - urządzenia do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł energii:
- 1/ panele słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne, małe elektrownie wiatrowe o mocy do 40 kW;
 - 2/ pompy ciepła.

W ramach poddziałania „Młody rolnik” udzielana jest premia w wysokości 100 tys. zł. O premię może ubiegać się osoba fizyczna, która:

- ma nie więcej niż 40 lat,
- posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe,
- rozpoczęła urządzenie gospodarstwa rolnego (tzn. stała się właścicielem lub objęła w posiadanie gospodarstwo rolne) o powierzchni, co najmniej 1 ha nie wcześniej niż w okresie 18 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

4. W ramach poddziałania 6.2 „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” można otrzymać premię na rozpoczęcie działalności gospodarczej związanej z wytwarzaniem energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych - kod PKD 35.11. Z.

O premię w wysokości 100 tys. złotych może ubiegać się rolnik lub małżonek rolnika, lub domownik rolnika, który m.in. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie nieprzerwanie, od co najmniej 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy i nie prowadzi działalności gospodarczej.

Premia wypłacana jest w dwóch ratach:

- pierwsza rata - w wysokości 80% premii po spełnieniu warunków,

wniosek o płatność należy złożyć w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy,

- druga rata w wysokości 20% premii, wniosek o płatność składa się po zrealizowaniu biznesplanu lecz nie jednak nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty.

5. W ramach poddziałania: 6.3

„Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw - operacje typu: „Restrukturyzacja małych gospodarstw” mogą być realizowane inwestycje do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł energii na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej:

- a/ w ramach inwestycji związanych z produkcją zwierzęcą:
 - system odzysku ciepła z obornika i gnojowicy;
 - panele dachowe ogniw fotowoltaicznych w budynkach inwentarskich
 - pompy ciepła;
 - system odzysku ciepła wydalanego z budynku inwentarskiego
- b/ na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej:
 - piece na biomasę;
 - panele słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne - nie dotyczy budynków inwentarskich małe elektrownie wiatrowe o mocy do 40 kW
 - pompy ciepła.

Pomoc jest wypłacana w postaci premii w wysokości 60 tys. złotych. O pomoc może ubiegać się rolnik albo małżonek rolnika, który m.in. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej od 24 miesięcy /może ulec zmianie/ poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy i nie prowadzi działalności gospodarczej. Premia wypłacana jest w dwóch ratach:

- pierwsza rata - w wysokości 80% premii po spełnieniu warunków -

wniosek o płatność należy złożyć w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy

- druga rata w wysokości 20% premii - wniosek o płatność należy złożyć po zrealizowaniu biznesplanu jednak nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty.

6. Planowane terminy naboru wniosków o dofinansowanie w 2018 roku:

- poddziałanie 4.1 „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” typ operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych”:
 - obszar d - I kwartał 2018 r.
 - obszar a,b,c - II kwartał 2018 r.
- poddziałanie 4.2 „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” typ operacji „Przetwórstwo i mar-

keting produktów rolnych”:

- zakłady przetwórcze I kwartał 2018 r. (ogłoszenie o naborze w grudniu 2017 r.),
- rolnicy IV kwartał 2018 r.
- poddziałanie 6.1 „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” typ operacji „Premie dla młodych rolników”:
 - I kwartał 2018 r.
- poddziałanie 6.2 „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” typ operacji „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” - nabór na operacje za wyjątkiem operacji związanych z rozpoczynaniem pozarolniczej działalności gospodarczej w gospodarstwach, które prowadzą produkcję trzody chlewnej, na obszarach wyznaczonych w związku

ze zwalczaniem choroby afrykańskiego pomoru świń (ASF):

- I kwartał 2018 r.
- poddziałanie 6.3 „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” typ operacji „Restrukturyzacja małych gospodarstw” - nabór na operacje za wyjątkiem operacji realizowanych w gospodarstwach prowadzących produkcję trzody chlewnej, na obszarach wyznaczonych w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń (ASF):
 - I kwartał 2018 r.

Henryk Pałka

Opracowano na podstawie rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach omawianych poddziałań oraz na podstawie materiałów informacyjnych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

ŁĄKI

w Programie Rolno-Środowiskowo-Klimatycznym

Od 15 marca 2018 r. rozpocznie się kolejny nabór wniosków o dopłaty bezpośrednie. Podobnie jak w latach poprzednich, na formularzu wniosku można zadeklarować realizację w gospodarstwie Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego (PRSK), zwiększając tym samym pulę dopłat uzyskiwanych przez gospodarstwo. Dużym zainteresowaniem rolników cieszy się możliwość uzyskania dopłat do ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk w celu zachowania cennych siedlisk i zagrożonych gatunków ptaków, czyli realizacja tak zwanych pakietów przyrodniczych (pakiety 4 i 5).

- **Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000**
-
- **Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000**

Wdrażanie wariantów ptasich (4.8-4.11) ma na celu poprawę warunków bytowania zagrożonych gatunków pta-

ków, których siedliska łąkowe są związane z trwałymi użytkami zielonymi występującymi na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO), poprzez dostosowanie użytkowania do wymogów gatunków ptaków gniazdujących na łąkach i pastwiskach oraz ekstensyfikację gospodarowania na obszarach OSO.

W przypadku wariantów dotyczących cennych siedlisk przyrodniczych zarówno w Pakiecie 4., jak i Pakiecie 5. Celem realizacji jest utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej, chronionych w ramach sieci Natura 2000 oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach. Ochrona polega na stosowaniu tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk, ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości

i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych lub siedliskach zagrożonych gatunków ptaków, znajdujących się na obszarach Natura 2000 oraz cennych siedliskach przyrodniczych znajdujących się poza obszarami „Natura 2000” co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną.

Pakiety przyrodnicze to możliwość uzyskania płatności w przedziale: od 600 do 1300 zł za każdy hektar trwałych użytków zielonych spełniający określone kryteria:

- przez trwałe użytki zielone rozumie się grunty zajęte pod uprawę traw lub innych upraw zielonych zasianych naturalnie lub przez rolnika, nie włączonych do płodozmianu przez 5 lat lub dłużej.
- występowanie określonych siedlisk roślinnych lub gatunków ptaków. Ich określenie jest rolą eksperta botanika lub ornitologa. Wykaz ekspertów dostępny jest na stronie internetowej

Centrum Doradztwa Rolniczego:
http://195.205.152.135/doradca/doradcy_str/eksp_pr.php

W zależności od stwierdzonego siedliska, ekspert przyrodniczy ustala z rolnikiem sposób użytkowania łąki lub pastwiska: ilość pokosów, limit i terminy wypasów, wykaszanie niedojadów, limity nawożenia i możliwość wapnowania, powierzchnię, którą należy pozostawić bez koszenia.

Niezależnie od stwierdzonego siedliska, na trwałych użytkach zielonych, na których realizowane są pakiety przyrodnicze, obowiązują zakazy:

- zakaz: wałowania, stosowania komunalnych osadów ściekowych oraz stosowania podsiewu;
- zakaz włókania w okresie od dnia: a) 1 kwietnia do dnia 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.), b) 15 kwietnia do dnia 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);
- zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);
- zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, z wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód, wykorzystując istniejące urządzenia melioracji wodnych szczegółowych do wymogów siedliskowych gatunków lub siedlisk będących przedmiotem ochrony w danym pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo określone przez eksperta przyrodniczego, a w przypadku wariantu 4.7. - przez doradcę rolnośrodowiskowego,
- zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

W powiecie nowosądeckim najczęściej kwalifikowane są półnaturalne łąki świeże.

Wymogi dla Wariantów 4.5. i 5.5. Półnaturalne łąki świeże (użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe albo naprzemienne):

1) wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania:

a) dopuszczalne jest ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne,

b) zakaz mechanicznego niszczenia struktury gleby, w tym bronowania i przeorywania,

c) wapnowanie jest dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość;

2) wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym i kośno-pastwiskowym:

a) częstotliwość koszenia przy użytkowaniu kośnym: jeden lub dwa pokosy w roku - liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego,

b) termin koszenia: od dnia 15 czerwca do dnia 30 września,

c) zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku,

d) pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 15-20% powierzchni tej działki; w przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony, a w dwóch kolejnych

latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone,

e) dla działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha jest dopuszczalne zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie, co roku całej działki rolnej lub pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni 15-20% powierzchni tej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość,

f) przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym - wypas po pokosie w terminie od dnia 15 lipca do dnia 15 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach wariantu.

3) wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu pastwiskowym:

a) wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 DJP do 1,0 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach wariantu, w terminie od dnia 1 maja do dnia 15 października,

b) dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach wariantu, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość,

c) coroczne wykoszenie niedojadów (raz w roku) w terminie od dnia 15 lipca do dnia 31 października,

d) w przypadku niedojadów: zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy (w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do 1 marca kolejnego roku

Jolanta Szczygieł

WSPARCIE RYNKU PRODUKTÓW PSZCZELICH

I. Krajowy Program Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2016/2017; 2017/2018; 2018/2019

Podstawę udzielanej pomocy stanowią przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. W ramach tych przepisów opracowuje się trzyletnie krajowe programy wsparcia pszczelarstwa.

Kierunki (środki) wsparcia oraz działania objęte mechanizmem wsparcia:

- I. Pomoc techniczna skierowana do pszczelarzy i organizacji pszczelarzy,
- II. Zwalczanie inwazji pasożytów i chorób pszczół, w szczególności warrozy,
- III. Racjonalizacja sezonowego przenoszenia uli,
- IV. Środki mające na celu wsparcie zasiedlania uli we Wspólnocie,
- V. Poprawa jakości produktów, aby skuteczniej pozycjonować produkty na rynku.

Odbiorcami pomocy mogą być producenci produktów pszczelich posiadający weterynaryjny numer identyfikacyjny lub wpisani do rejestru PLW, w których imieniu o refundację poniesionych kosztów finansowych mogą ubiegać się organizacje pszczelarskie: związki pszczelarskie, stowarzyszenia pszczelarzy, grupy producentów rolnych w zakresie działalności pszczelarskiej, organizacje producentów produktów pszczelarskich.

W ramach realizacji Programu refundacji podlegają, między innymi, koszty:

- szkoleń i konferencji pszczelarskich (refundacja 100%);
- zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego (refundacja nie więcej niż 60% ceny jednostkowej),
- zakupów środków leczniczych warrozbójczych oraz nabycie środków do walki z warrozą (refundacja nie

więcej niż 90%),

- zakupu przyczep (lawet) do przewozu uli, wag pasiecznych, urządzeń dźwigowych do załadunku i rozładunku uli (refundacja nie więcej niż 60% ceny jednostkowej),
- zakupu matek pszczelich o znanej wartości użytkowej, pakietów oraz odkładów pszczelich z takimi matkami (refundacja nie więcej niż 70% ceny jednostkowej),
- analiz właściwości fizyko-chemicznych oraz analizy pyłkowej miodu (refundacja 80%).

Aktualnie, zadania agencji płatniczej w zakresie dotyczącym realizacji wsparcia pszczelarstwa wykonuje, jako zadania delegowane, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

II. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020)

1. Modernizacja gospodarstw rolnych

W ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”, typ operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych” producenci rolni, w tym pszczelarze mogą realizować inwestycje wspierające konkurencyjność i rentowność gospodarstw rolnych m.in. w obszarze związanym z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu.

Rolnik w ramach inwestycji może zrefundować m.in. koszty budowy lub modernizacji budynków lub budowli, koszty zakupu (w tym również instalacji) lub nowych maszyn i wyposażenia.

Wsparcie ma formę refundacji części kosztów poniesionych przez beneficjenta, nie więcej jednak niż 50% lub 60% kosztów kwalifikowalnych operacji /w zależności spełnianych kryteriów

szczegółowych/.

Maksymalna wysokość pomocy dla jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo w okresie realizacji Programu wynosi 200 tys. zł.

2. Restrukturyzacja małych gospodarstw

Małe gospodarstwa rolne, o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro mogą ubiegać się o wsparcie w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw”, typ operacji „Restrukturyzacja małych gospodarstw”.

Pomoc w ramach ww. instrumentu ukierunkowana jest na restrukturyzację gospodarstw, które dysponują niewielkim potencjałem, i w których, w efekcie realizacji pomysłu biznesowego, nastąpi poprawa rentowności gospodarstwa. Pomoc ma formę premii w wysokości 60 tys. zł.

3. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Wsparcie możliwe w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój”, typ operacji „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”.

Wsparciem finansowym mogą zostać objęte inwestycje, które będą dotyczyły przetwórstwa i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych m.in. budowa, modernizacja lub przebudowa budynków produkcyjnych lub magazynowych i budowli stanowiących infrastrukturę zakładów przetwórstwa, zakup maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazynowania lub przygotowania produktów do sprzedaży.

Ze wsparcia w ramach ww. poddziałania mogą skorzystać następujące podmioty:

1. Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która

posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, działająca, jako przedsiębiorca wykonujący działalność, jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo,

2. Rolnik, domownik, małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie - dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczęcia działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

Wsparcie ma formę refundacji części kosztów poniesionych przez beneficjenta nie więcej jednak niż 50% kosztów kwalifikowalnych operacji. Maksymalna wysokość pomocy dla jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi 10 mln zł w przypadku przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie przetwórstwa produktów rolnych lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, 15 mln zł dla związków grup producentów rolnych

lub zrzeszeń organizacji producentów i 300 tys. zł dla rolnika, domownika czy małżonka rolnika rozpoczynających działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

4. Tworzenie grup producentów i organizacji producentów

W ramach działania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów”, udzielane jest wsparcie przedsiębiorcom posiadającym status grup producentów rolnych.

Wsparcie finansowe będzie realizowane w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od uznania grupy przez państwo członkowskie i będzie stanowiło procentowy ryczałt od wartości przychodów netto grupy producentów rolnych ze sprzedaży produktów lub grup produktów, wytworzonych przez jej członków w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom niebędącym członkami grupy.

Wsparcie wynosi odpowiednio: 10%, 8%, 6%, 5% i 4% wartości przychodów netto grupy producentów rolnych, odpowiednio w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku

okresu wsparcia. Poziom wsparcia nie może przekroczyć równowartości 100 tys. euro w każdym roku pięcioletniego okresu pomocy.

Zgodnie z harmonogramem, nabory wniosków o przyznanie pomocy w ramach w/w instrumentów planowane są:

- w I kwartale 2018 roku działanie „Modernizacja gospodarstw rolnych” oraz „Restrukturyzacja małych gospodarstw”,
- w IV kwartale 2018 r. - działanie „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” - dla rolników, małżonków rolników i domowników,
- w I kwartale 2018 roku dla zakładów przetwórczych.

Informacje szczegółowe na temat poszczególnych form wsparcia rynku produktów pszczelich dostępne są na stronach: www.minrol.gov.pl; www.kowr.gov.pl; arimr.gov.pl

Bogumiła Bednarz

Wiesiołek to roślina księżycowego ogrodu - tak napisano o wiesiołku w „Wielkiej Księżce Ziół Bremnessa”, ponieważ kwiaty rozwijają się wieczorem, a ich płatki odbijają światło Księżyca. Inne nazwy według podań ludowych to świecący w nocy oraz „kwiaty jednej nocy”.

W Polsce występuje około 28 gatunków tych roślin, z czego najbardziej znany i rozpoznawalny jest dziki wiesiołek dwuletni oraz uprawiany w ogrodach - wiesiołek missouryjski (wiesiołek ozdobny).

Roślina dwuletnia, którą rozmnaża się poprzez nasiona, podział lub przez sadzonki pędowe (sporządza się je późną wiosną). Jest niesamowicie ekspansywna: łatwo się rozsiewa, kłącza silnie się rozrastają, przesadzania nie lubi, jest odporna na mrozy, bardzo wrażliwa na podtapianie - na podmokłym gruncie nie przetrwa zimy. Wie-

Ekologiczna uprawa wiesiołka - właściwości, zastosowanie

siołek dwuletni ma rozetkowane liście odziomkowe, które pojawiają się po kwitnieniu - można je wtedy oddzielić od głównej rośliny. Kwiaty wiesiołków mają charakterystyczny kształt rozetki o dużych, sercowatych płatkach. Otwierają się późnym popołudniem

i całą noc wydzielają słodki cytrynowy zapach. Rankiem więdną. Pąków jest jednak na tyle dużo, że roślina kwitnie przez całe lato. Kwiaty u wiesiołka dwuletniego osiągają 4-6 cm średnicy, u ozdobnych gatunków nawet 10 cm. Wiesiołek nie jest zbyt wymagający

pod względem rodzaju gleby, najlepiej rośnie na glebach lekkich próchnicznych, piaszczystych, nasłonecznionych, wolnych od chwastów o odczynie od obojętnego do lekko kwaśnego. Podstawowym celem przy tworzeniu płodozmianu pod uprawę wiesiołka jest stworzenie optymalnych warunków wzrostu i rozwoju rośliny poprzez zapewnienie jej optymalnego składu gleby tj. części mineralnych, substancji organicznych, wody i powietrza. Dlatego w uprawie wiesiołka znaczenie odgrywa przedplon, który powinien składać się z roślin motylkowych, nawozów zielonych lub roślin głęboko korzeniących się. Zastosowanie nawozów naturalnych i organicznych, wytworzonych we własnym gospodarstwie lub pochodzących z innych gospodarstw (nie fermowych) w formie surowej lub przekompostowanej. Jesienne przygotowanie gleby polega na wykonaniu głębokiej orki przedsewnej, po niej należy pozostawić grunt przez około 3-4 tygodnie. Po tym czasie, przed przystąpieniem do siewów należy bardzo dokładnie przeprowadzić zabiegi wyrównujące pole. Zaleca się zastosowanie brony lub włóki, a następnie zwałowanie ziemi wałem gładkim. Natomiast wiosenny wysiew nasion powinien rozpocząć się wyrównaniem gleby i wałowaniem.

Zakładanie plantacji polega na siewie nasion bezpośrednio do gruntu późną jesienią (październik/listopad), bezpośrednio przed nastaniem mrozów (muszą przejść okres jarowizacji) lub wiosną (marzec/kwiecień). Wówczas wysiew wiosenny wiąże się z tym, iż nasiona muszą być wymrożone (muszą przejść okres jarowizacji).

Siew nasion wykonujemy w rzędach, co 30-50 cm i głębokości 1,5 cm. Optymalna norma wysiewu nasion na 1 ha waha się między 2,5-3,0 kg. Ze względu na szybki i intensywny wzrost roślin (osiąga około 0,5 do 1,5 metra wysokości), w początkowym okresie decydujące jest pierwsze pielenie, później usuwa się chwasty tylko sporadycznie. W miarę potrzeby, w zależności od warunków glebowych i atmosferycznych, należy wzruszyć ziemię w międzyrzędziach.

ferycznych, należy wzruszyć ziemię w międzyrzędziach.

Nawożenie za pomocą kompostu i biohumusu umożliwia odżywianie roślin bez konieczności wprowadzania do gruntu sztucznie wyprodukowanych związków chemicznych. W pierwszym roku po siewie nawożenie biohumusem termin - od początku maja do końca czerwca. Jest to ekologiczny nawóz wieloskładnikowy, który można stosować pod młode rośliny bez obawy o jego przedawkowanie. Jesienne nawożenie to zastosowanie kompostu w terminie od końca września do początku października. Dojrzały kompost rozkładamy dookoła rośliny około 2,5 cm warstwą, można go lekko przemieszać z ziemią. Warstwa kompostu często stanowi dodatkową ochronę dla roślin przed przemarzaniem korzeni. Wiosenne nawożenie w drugim roku uprawy w marcu, można zastosować kompost. Kompost rozkładamy dookoła rośliny 2,5 cm warstwą. Możemy lekko przemieszać ziemię z kompostem, który będzie powoli uwalniał składniki odżywcze do podłoża, dzięki czemu roślina będzie miała czas wykorzystać je wszystkie.

W pierwszym roku uprawy wyrasta korzeń i rozетка liści odziomkowych, w drugim - pęd kwiatowy i nasiona. Liście dolne są czerwonawe, a liście łodygowe zielone. Korzeń gruby, biały w środku, a z wierzchu żółty (wykopuje się go w drugim roku). Kwiaty wiesiołka

są żółte, pachnące, które wieczorem się otwierają, a rano zamykają. Kwitną od wczesnego lata do jesieni (najczęściej od czerwca do września). Owocem jest wąsko-podłużnie jajowata torebka z drobnymi, ciemnobrunatnymi nasionami.

Zbiór surowca przypada na przełomie września i października, odbywa się dwufazowo, a rośliny należy ścinać, gdy torebki z nasionami są otwarte.

Pierwsza faza to ścięcie na pokos bądź snopowiązałką, a następnie suszy się ziele wiesiołka z dojrzałymi nasionami. Druga faza to dokonanie omłotu.

Plon nasion z 1 ha waha się między 1,0-2,0 ton.

Zbiór korzenia wykonuje się jesienią, kiedy osiągną średnicę 5 cm i długość 10 cm.

Zastosowanie

Nasiona z wiesiołka zawierają:

20% oleju z nienasyconymi kwasami tłuszczowymi (gamma-linolenowym, linolowym, olejowym), skrobię, fitosterole, enzymy, witaminy, sole mineralne.

Olej z wiesiołka dwuletniego zawiera:

korzystny skład nienasyconych kwasów tłuszczowych: 76% kwasu linolowego, 8-10% gamma-linolenowego. Olejek wiesiołkowy zawiera również dużo witaminy E, która synergizuje jego terapeutyczne oddziaływania. Występujący w tej roślinie olej ma działanie wielostronne i może być stosowany w wielu

schorzeniach i dolegliwościach. Jest tłoczony na zimno. W ten sposób zachowuje wszystkie swoje prozdrowotne właściwości. Przechowuje się go w chłodzie, w miejscu zaciemnionym. Butelki do przechowywania oleju są z ciemnego szkła, ponieważ olej ten jest podatny na utlenianie.

Zarówno nasiona i olej z wiesiołka mają szerokie zastosowanie w medycynie, w kuchni, w kosmetyce i dermatologii, w ogrodzie oraz przy rekultywacji terenu (niektórymi gatunkami wiesiołka rekultywuje się hałdy po produkcyjne).

Zastosowanie w medycynie:

- zwiększania odporności organizmu - ma działanie wzmacniające i mineralizujące,
- w leczeniu chorób nerwowych - działa uspokajająco,
- wspomaga leczenie hormonalne,
- leczenia chorób skóry, np. atopowego zapalenia skóry, łuszczycy, wrzodów, wyprysków, trądziku oraz innych zmian na skórze,
- w leczeniu chorób kardiologicznych, pomaga leczyć miażdżycę i zbyt wysokie ciśnienie krwi, działa również przeciwzakrzepowo,
- ma również działanie krwiotwórcze - sprawdza się w leczeniu

- chorób układu krwionośnego,
- wykorzystywane jest do leczenia diabetyków,
 - wspomaga leczyć choroby reumatoidalne,
 - ma właściwości przeciwbakteryjne oraz przeciwwirusowe,
 - leczy stany zapalne gardła,
 - w leczeniu zaburzeń przewodu pokarmowego oraz pomocniczo do leczenia biegunek,
 - ma również wpływ na niezwykłą do leczenia chorobę zwaną - stwardnieniem rozsianym.

W kuchni:

Nasiona i olej znalazły szerokie zastosowanie do surówek, sałatek, sosów sporządzanych na zimno. Olej z wiesiołka można stosować do różnych posiłków, jednak należy pamiętać o tym, aby go **nie podgrzewać** (traci swoje właściwości).

Korzeń wiesiołka używany, jako warzywo o dużych właściwościach dietetycznych, zalecany do stosowania w zaburzeniach trawienia. Jest pożywny i jednocześnie lekkostrawny. Smakiem przypomina rzepę. Można go gotować, marynować i dodawać do sałatek, do zup i rosółu. Często wykorzystywany jest do przygotowania aperitifu.

W kosmetyce i dermatologii:

- do pielęgnacji skóry (suchej, łuszczącej się, wrażliwej, przetłuszczającej się),
- poprawia elastyczność i wilgotność skóry,
- reguluje pracę gruczołów łojowych,
- działa regenerująco,
- łagodzi podrażnienia i stany zapalne,
- do produkcji kremów (przeciwzmarszczkowych, nawilżających),
- do produkcji preparatów przeznaczonych do pielęgnacji cery alergicznej,
- wchodzi w skład balsamów do ciała, pomadek do ust, odżywek do włosów.

Mirosława Rogacz

Opracowano na podstawie:

1. „Wielka Księga Ziół Bremnessa”-Lesley Bremness.
2. „Rozwój i plonowanie wiesiołka dwuletniego w zależności od nawożenia”- Katedra Roślin Przemysłowych i Leczniczych, Akademia Rolnicza w Lublinie- Beata Król, Stanisław Berbec.
3. „Stanowisko wiesiołka dwuletniego w Tokarni na wyżynie małopolskiej”- Ryszard Kostuch, Andrzej Misztal.
4. Encyklopedia internetowa - Wikipedia.
5. Prawie wszystko o ziołach i ziołolecznictwie - Mateusz E. Senderski
6. Zdjęcia - internet wikipedia.

NASZE DZIEDZICTWO KULTUROWE

SKANSENY - ważne elementy dziedzictwa kulturowego

Dbłość o zabytki architektury drewnianej i wszelkie budowle, które jeszcze przetrwały w ciągu dziesięcioleci ich istnienia, jest obowiązkiem wobec wszystkich następnych pokoleń Polaków oraz wszystkich Europejczyków, którzy z wielką atencją i szacunkiem podchodzą do kulturowej spuścizny, jaką otrzymali po swoich przodkach.

Skanseny, to swoistego rodzaju muzea na wolnym powietrzu, w których można na własne oczy zobaczyć jak mieszkali i czym zajmowali się miesz-

kańcy takich domów i osiedli. W wielu takich skansenach można zobaczyć sprawnie działające młyny i piece chlebowe, różnorodne maszyny do uprawy roli, warsztaty garncarskie, wyposażenie kuźni, warsztaty kaletnicze, tkackie i krawieckie oraz wyroby hafciarskie. Aby ocalić od zapomnienia tę ważną część naszej historii należy chronić to, co jeszcze pozostało z dawnych lat.

Małopolska jest regionem, w którym występuje jedno z największych w Polsce skupisk tego typu obiektów, co przekłada się na zwiększające się

stale zainteresowanie zwiedzaniem zabytków zgromadzonych na wolnym powietrzu.

Wychodząc naprzeciw potrzebom w tym zakresie, w ramach programu „Skanseny” województwa małopolskiego oraz gmin i małopolskich instytucji kultury, sięgnięto po dofinansowanie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 - 2020. Dzięki projektowi „SKANSENOVA” Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego zabytki architektury drewnianej zgromadzone w skanse-

Zabytkowy budynek ze skansenu w Mezökövesd (Węgry) - fot autor.®

nach na terenie województwa małopolskiego zostaną gruntownie odnowione i zabezpieczone przed pożarami oraz klęskami żywiołowymi, co znacząco wpłynie na zwiększenie bezpieczeństwa i zapewni komfort zwiedzającym. Zgodnie z założeniami zostaną także wykonane nowe ekspozycje i obiekty do zwiedzania, a aktualna oferta kulturalno-edukacyjna dla dzieci i dorosłych zostanie poszerzona. Realizacja projektu pozwoli na szersze udostępnianie zabytków zwiedzającym i wpłynie na wzmocnienie pozycji skansenów, jako nowoczesnych instytucji kultury.

Skanseny coraz to chętniej odwiedzane przez turystów, wymagają jednak ciągłych prac konserwatorskich i modernizacyjnych. W objętych projektem „Skansenova” dziewięciu skansenach już widać efekty pierwszych prac remontowych i konserwatorskich, które ruszyły w okresie wakacyjnym. Do obecnej chwili zrealizowano działania za kwotę ponad 1,5 mln złotych. Jest to pierwszy realizowany na tak dużą skalę i tak kompleksowo projekt konserwacji i rewitalizacji zabytków drewnianych w regionie. Różnego rodzaju prace będą prowadzone w sumie w 104 zabytkowych obiektach, w tym 4 zostaną translokowane. Kilkadziesiąt budynków ma być dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, dziesięć wystaw stałych ma zostać zmodernizowanych, a 81 obiektów planuje się zabezpieczyć przed kradzieżą i zniszczeniem. Całkowity koszt inwestycji to blisko 13,7 mln zł, a kwota dofinansowania z Unii Europejskiej przekracza

9,1 mln zł. Udział środków własnych urzędów i instytucji wynosi 4,5 mln zł.

DZIAŁANIA W POSZCZEGÓLNYCH SKANSENACH

Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach

W oddziałach Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach trwają prace remontowo - konserwatorskie obiektów Skansenu Wsi Pogórzańskiej w Szymbarku (m.in. wymiana klepek, wymiana pokryć dachowych z gontu, impregnacja drewna). Rozpoczęły się także prace konserwatorskie w Zagrodzie Maziarskiej w Łosiu gdzie planowane jest też przeniesienie obiektu drewnianego, odtworzenie go oraz zaadaptowanie na cele wystawowe i kulturalno-edukacyjne.

Muzeum Kultury Ludowej w Sidzinie

W skansenie w Sidzinie rozpoczęto wymianę pokrycia dachowego w obiekcie Chałupa Wójta Maja. Stare pokrycie jest stopniowo demontowane a na to miejsce zakładane są nowe gonty. W kolejnym etapie prac przewiduje się konserwację budynku Chałupy Banasika oraz wymianę pokrycia dachowego na budynku Chałupa Anny Koziół.

Muzeum Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygielzowie i Zamek Lipowiec

W ramach projektu zostaną wymienione strzechowe i gontowe pokrycia dachowe wraz z konserwacją więźby na dużej części zabytkowych obiektów Muzeum, (między innymi cokołe ze Staniątek, chałupie z Podolsza, domu z Chrzanowa oraz dzwonnicy z Nowej Góry).

Prace konserwatorskie obejmą także zabytkowy kościół z Ryczowa z XVII w., który jest najcenniejszym zabytkiem drewnianym na terenie skansenu w Wygielzowie. Poza remontem dachu i zewnętrznego oszalowania drewnianego, kościół zostanie wyposażony w nowoczesny i w pełni auto-

matyczny system gaśniczy typu „FOG”, który zabezpieczając obiekt za pomocą mgły wodnej, będzie w stanie zapewnić mu pełne bezpieczeństwo przeciwpożarowe. Oprócz tego kościół zostanie wyposażony w nowoczesny system nagłaśniający, który ma poprawić komfort zwiedzających oraz biorących udział w uroczystościach odbywających się w tym najstarszym i najcenniejszym obiekcie Muzeum.

Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu

W nowosądeckim Muzeum prace remontowo-konserwatorskie prowadzone są w Sądeckim Parku Etnograficznym. Rozpoczęto prace przy siedmiu zabytkowych obiektach; sześciu w sektorze pogórzańskim i jednym w sektorze kolonistów niemieckich (w kościele ewangelickim). Roboty w tej świątyni obejmują impregnację powierzchni drewnianych impregnację dachu gontowego oraz restaurację polichromii sufitowej, na fasetach (wklęsłych narożnikach) oraz na balustradzie empor. W sektorze kolonistów niemieckich wykonano impregnację znacznej części powierzchni drewnianej i dachu. Trwają prace przy konserwacji polichromii. W sektorze pogórzańskim pracami konserwatorskimi objęto stodołę z Wojnarowej, chałupę i stajnię z Mszalnicy, chałupę i stodołę z Niecwi oraz chałupę z Lipnicy. Wszystkie budynki poddano kompleksowym zabiegom naprawczo-konserwatorskim, które miały na celu zarówno wymianę destruktywów, jak i zabezpieczenie powierzchni drewnianych przed działaniem czynników atmosferycznych oraz bakterii, glonów, porostów, grzybów. Na pięciu budynkach wymieniono słomiane pokrycia dachowe, a przy niektórych obiektach konieczne było uzupełnienie kamiennych fundamentów.

W sierpniu rozpoczęto także remont ogrodzenia Sądeckiego Parku Etnograficznego. Zgodnie z projektem, pracami konserwatorskimi i budowlano-remontowymi poddano 2000 m. bieżących ogrodzenia. Roboty polegały na usunięciu pozostałości stóp, zniszczonych słupków i siatki oraz zastąpieniu

ich nowymi elementami ze stali ocynkowanej. Część ogrodzenia poprowadzono nowo wytyczoną granicą. Przeprojektowano także ogrodzenie wraz z dwuskrzydłową bramą od strony Miasteczka Galicyjskiego. Ma ono obecnie postać estetycznych murowanych słupków krytych dwuspadowymi daszkami zrobionymi z impregnowanych gontów łupanych. Pomiędzy słupkami zamontowano masywne, drewniane łąty.

Muzeum Okręgowe w Tarnowie

Działania projektowe obejmują dwie lokalizacje: Zagrodę Felicji Curyłowej w Zalipiu i Dwór w Dołędze. W pierwszej planowane są kompleksowe prace - restauracja i konserwacja wszystkich budynków zabytkowej Zagrody Felicji Curyłowej w skład, której wchodzi: budynek mieszkalny, obora, stodoła, bróg i studnia oraz chata biedniacka, a także relokacja zabytkowej chaty Stefanii Łączyńskiej na teren Zagrody wraz z zakup niezbędnego wyposażenia do obiektu. Do obecnej chwili wykonano instalacje zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciw-włamaniowych oraz przygotowano okablowanie pod instalacje kamer telewizji przemysłowej w budynkach. We Dworze w Dołędze planowane jest przeprowadzenie konserwacji i odrestaurowanie zabytkowego budynku dworu oraz spichlerza, a także przeniesienie i montaż zabytkowej chaty drewnianej zmagazynowanej na sąsiedniej działce. W zakres projektu wchodzi roboty budowlane, remontowe, instalacje

cyjne i konserwatorskie, a także zakup wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności kulturalnej.

Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej

W zubrzyckim skansenie w okresie letnim przystąpiono do odbudowy dwubudynkowej Zagrody Pawlaczek z Jabłonki, która w przyszłości będzie udostępniona, jako część ekspozycji stałej skansenu - (wykonano prace ziemne oraz wylano fundamenty). W dalszej perspektywie prace będą związane już bezpośrednio ze złożeniem zabytkowej substancji w całość. Równolegle rozpoczęła się budowa ogrodzenia tzw. nowego sektora skansenu, tj. części, która jest rozwinięciem Zubrzyckiego Muzeum. Jej zręby zaistniały już w latach '90 XX w, lecz na faktyczne wcielenie koncepcji w życie trzeba było poczekać do początku XXI wieku - w latach 2008-2012 powstała m.in. niezbędna architektura (drogi, mosty, plac zabaw, instalacja przeciwpożarowa) oraz 8 budynków w ramach programu MRPO „Rozwój Orawskiego Parku Etnograficznego w Zubrzycy Górnej”. Obecnie przyszedł czas na odpowiednie zabezpieczenie: częściowo wykonane z siatki, a częściowo - (od strony drogi wojewódzkiej i gminnej) - nawiązujące do kształtu istniejącego wokół „starego sektora”, tzn. łączące w sobie elementy drewniane i kamienne, pokryte gontem. Ze względu na charakter prac oraz niesprzyjającą momentami aurę w rejonie „nowego sektora” skansenu, mogą wy-

stępować czasowe niedogodności dla zwiedzających.

Najstarsza, parkowa część, z bezcennym Dworem Moniaków, nieustannie zaprasza swoją spokojną, zaciszną atmosferą.

Skansen Drewnianego Budownictwa Ludowego w Dobczycach

Trwa pierwszy etap prac, który obejmuje prace konserwatorskie i restauratorskie przy czterech obiektach zabytkowych skansenu, oraz remont obiektów przeznaczonych na magazyny studyjne. W dalszej kolejności zaplanowano prace zabezpieczające przed kradzieżą i zniszczeniem, zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej oraz modernizację wystawy stałej skansenu.

Dzięki inicjatywie ludzi dbających o kulturę oraz takim programom jak „Skansenova” po zakończeniu prac remontowych i konserwatorskich takie zabytkowe obiekty będą mogły przyciągać turystów i pasjonatów historii swoim pięknem i walorami edukacyjnymi jeszcze przez wiele lat.

Marek Maj

Źródło: Internet

<http://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,22555745,zabezpiecza-cenne-zabytki-w-malopolskich-skansenach.html?disableRedirects=true>

<http://www.portalsamorządowy.pl/fundusze-europejskie/malopolskie-skansenova-skanseny-zostana-odnowione-za-srodk-i-ue,91151.html>

<https://portalkomunalny.pl/malopolska-rewitalizuje-skanseny-365671/>

Unijne i krajowe systemy jakości żywności

Przy zakupach żywności coraz częściej poszukujemy produktów sprawdzonych, dobrej jakości i znanego pochodzenia, często bez względu na cenę. Zapewnienie jakości produktów żywnościowych jest od kilku lat jednym z głównych priorytetów Wspólnej Polityki Rolnej.

W Unii Europejskiej funkcjonują 2 podstawowe systemy wyróżniania,

promocji i ochrony żywności:

1. **unijny system ochrony produktów regionalnych i tradycyjnych.**
2. **unijny system Rolnictwo Ekologiczne.**

Produkt regionalny znanego pochodzenia może otrzymać rejestrację, jako Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP) lub jako Chronione Oznacze-

nie Geograficzne (ChOG). Znaki te mogą otrzymać produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi (płody rolne, produkty pochodzące z hodowli, rybołówstwa oraz produkty pierwszego przetworzenia, będące w związku z tymi produktami) lub środki spożywcze m. in. piwo, chleb, wyroby cukiernicze, piekarnicze, makarony, korek i bawełna.

**Chroniona Nazwa
Pochodzenia
ChNP)**

Jest to unijny znak jakości przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości, o nazwie nawiązującej do miejsca, w którym jest wytwarzany i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Wszystkie surowce potrzebne do wytworzenia tego produktu pochodzą z określonego obszaru geograficznego oraz wszystkie fazy wytwarzania mają miejsce na tym obszarze(np. bryndza podhalańska, fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca, karp zatorski).

**Chronione
Oznaczenie
Geograficzne
(ChOG)**

Jest to unijny znak jakości przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości, o nazwie nawiązującej do miejsca, w którym jest wytwarzany i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Znak ten mogą otrzymać produkty, których przynajmniej jedna faza wytwarzania ma miejsce na tym obszarze(np. andruty kaliskie, jabłka łuckie, kiełbasa lisiecka).

**Gwarantowana
Tradycyjna
Specjalność
(GTS)**

Jest to unijny znak jakości, nadawany produktom o tradycyjnej nazwie, nawiązującej do jego specyficznego charakteru lub tradycyjnie używanej dla tego produktu. Produkt musi być wytwarzany z tradycyjnych surowców, według tradycyjnej, przekazywanej z pokolenia na pokolenie receptury lub tradycyjnymi metodami, od co najmniej 30 lat. O znak GTS mogą ubiegać się produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi (płody rolne, produkty pochodzące z hodowli, rybołówstwa oraz produkty pierwszego przetworzenia, będące w związku z tymi produktami) lub środki spożywcze m. i. piwo,

chleb, wyroby cukiernicze, makarony a także gotowe dania(np. półtorak, kiełbasa jałowcowa, olej rydzowy).

Rolnictwo ekologiczne

To system gospodarowania, w którym dla ochrony roślin wzmaga się naturalne procesy przyrodnicze, wykorzystuje naturalne nawozy oraz metody biologiczne i mechaniczne. Niedozwolone jest stosowanie nawozów syntetycznych, chemicznych środków ochrony roślin, dodatków paszowych i organizmów GMO. Certyfikat ekologiczny przyznawany jest przez upoważnione, akredytowane jednostki certyfikujące i ważny jest przez rok. By przedłużyć certyfikat corocznie należy poddać się kontroli jednostki certyfikującej. Produkty znakowane muszą pochodzić z certyfikowanych gospodarstw ekologicznych. Użycie tego znaku gwarantuje, że produkt spełnia wymogi oficjalnego nadzoru, pochodzi bezpośrednio od producenta lub został przygotowany w zamkniętym opakowaniu oraz zapewnia, że przynajmniej 95% składników produktu zostało wyprodukowane metodami ekologicznymi. UE gwarantuje wiarygodność produktów rolnictwa ekologicznego, niezależnie od miejsca ich wytworzenia.

W Polsce istnieje 5 uznanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi krajowych systemów jakości żywności:

1. Integrowana Produkcja(IP) Urzędowo Kontrolowana - system mniej restrykcyjny od rolnictwa ekologicznego
2. System „Jakość Tradycja”(JT) - system ochrony i promocji dla produktów tradycyjnych,
3. QMP(Quality Meat Program) - system jakości dla mięsa wołowego,
4. PQS (Pork Ouality System) - system jakości dla mięsa wieprzowego,
5. OAFP (Quality Assurance for Food Products) - System Gwaran-

towanej Jakości Żywności.

Głównym wyróżnikiem krajowych systemów jakości jest to, że produkty uczestniczące w tych systemach są systematycznie kontrolowane i certyfikowane przez akredytowane jednostki kontrolne.

Integrowana Produkcja (IP)

Integrowana produkcja jest nowoczesnym, rozwijającym się systemem uprawy, umożliwiającym uzyskanie plodów rolnych o najwyższych wartościach biologicznych, odżywczych i bezpiecznych dla ludzi. Podstawą tego systemu są przede wszystkim poprawny płodozmiar i agrotechnika, a także racjonalne nawożenie oparte na rzeczywistym zapotrzebowaniu roślin. Produkty roślinne poddawane są przede wszystkim ścisłej kontroli pod względem ewentualnych pozostałości nawozów, środków ochrony roślin czy innych niebezpiecznych dla zdrowia ludzi substancji. Kontrole przeprowadzają prywatne jednostki posiadające akredytację i upoważnienie wydane przez Wojewódzkiego Inspektora Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Certyfikat przyznaje się producentom roślin, którzy ukończyli szkolenie w zakresie integrowanej produkcji, prowadzili produkcję i ochronę roślin wg metody zatwierdzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz prowadzili „Notatnik Integrowanej Produkcji”. Takie zaświadczenie wydaje się na okres 12 miesięcy i na ściśle określonej ilości towaru.

Jakość, Tradycja

System „Jakość Tradycja” został stworzony przez Polską Izbę Produktu

Regionalnego i Lokalnego i Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej dla produktów tradycyjnych. Jest on otwarty dla producentów indywidualnych, grup producentów i zakładów produkcyjnych, także za granicą. System ten obejmuje produkty rolne, spożywcze i spirytusowe. Do produkcji używa się naturalnych surowców (pochodzi z gospodarstwa ekologicznego lub charakteryzuje się Dobrą Praktyką Rolniczą i Dobrą Praktyką Hodowlaną), których pochodzenie jest identyfikowalne oraz które nie zawierają GMO. Za produkt tradycyjny uważa się taki, który cechuje się co najmniej 50-letnią historią wytwarzania. Znak „Jakość Tradycja” jest chroniony wspólnym znakiem gwarancyjnym zarejestrowanym w Urzędzie Patentowym. O prawie do jego używania decyduje Kapituła. Jest ono udzielane odpłatnie. Zanim producent lub producenci zaczną posługiwać się znakiem muszą posiadać certyfikat zgodności, potwierdzający wytwarzanie wyrobu zgodnie ze specyfikacją.

SYSTEM QMP

Quality Meat Program - QMP

Właścicielem QMP jest Polskie Zrzeszenie Producentów Bydła Mięsnego. W ramach QMP wytwarza się młodą wołowinę o wysokiej jakości, której produkcja opiera się na doborze odpowiednich ras mięsnych i ich krzyżówek, w których komponentem ojcowskim są rasy mięsne, a także na sposobie postępowania ze zwierzętami i stosowaniu zaleceń opasania w ramach systemu QMP. Producenci zobowiązani są do przestrzegania wszystkich założeń systemu na każdym etapie produkcji. System ten jest dobrowolny i otwarty zarówno dla producentów żywca wołowego i wołowiny,

jak i wytwórców pasz, przewoźników, ubojni, zakładów rozbioru itp.. Za kontrole odpowiadają niezależne jednostki certyfikujące, a certyfikat zgodności przyznawany jest na rok.

Pork Quality System - PQS

System Jakości Wieprzowiny PQS związany jest z wytwarzaniem wysokiej jakości mięsa wieprzowego. Został on opracowany przez Polski Związek Hodowców Trzody Chlewnej: POLSUS i Związek „Polskie Mięso”. Bazuje on głównie na doborze odpowiednich ras świń oraz określonych zasadach karmienia. W systemie tym panuje zakaz stosowania mączki rybnej w ostatnim okresie tuczu. Ostatecznie otrzymuje się mięso ze zwiększoną trwałością i przydatnością kulinarną i przetwórczą, a także smakowitością. Jest to doskonała baza do produkcji różnych wyrobów.

Quality Assurance for Food Products - QAFF

System Gwarantowanej Jakości Żywności jest systemem wieloproduktowym, który obejmuje mięso wieprzowe, drobiowe oraz wędliny drobiowe i wieprzowo-wołowe. Został opracowany przez Unię Producentów i Pracodawców Przemysłu Mięsnego. System ten określa szczegółowe warunki, jakie

muszą być spełnione, aby produkt końcowy był najwyższej jakości. Wszystkie etapy produkcji od hodowli poprzez ubój po transport, pakowanie i sprzedaż, są objęte normami. Program ten jest stale rozbudowywany o nowe zasady związane z jakością różnych wyrobów. QAFF jest systemem otwartym, do którego może przystąpić każda firma po spełnieniu określonych wymogów. Program ten zapewnia możliwość pełnej identyfikacji produktu na każdym etapie jego wytwarzania. Nad całą produkcją czuwają odpowiednie organy kontrolne. Producenci muszą posiadać certyfikaty jakości, potwierdzające szczególną renomę produktu.

Krajowe systemy jakości są równoznaczne z wytwarzaniem produktów wysokiej jakości, które wytwarzane są w wyniku niestandardowej produkcji, określonej właściwymi przepisami i przy uwzględnieniu zachowania dziedzictwa narodowego oraz wpływu na środowisko. Dlatego takie wyroby nie są tanie zarówno dla konsumenta jak i dla producenta. Przystąpienie do któregoś z systemów wiąże się z poniesieniem dodatkowych kosztów, wynikających m.in. z potrzeby wprowadzania zmian w gospodarstwie. Producenci mogą jednak liczyć na pomoc finansową Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-20. Wsparcie to ma ułatwić prowadzenie produkcji w warunkach wymaganych przez określony system jakości oraz pomóc w pokryciu dodatkowych kosztów produkcji. Pomoc ma formę refundacji w okresie 3 lat od przystąpienia do danego systemu i przyznana jest wnioskodawcy w kwocie do 2 000 euro na gospodarstwo rocznie.

Jadwiga Polewka

Literatura:

Kieljan K. 2011: O systemach jakości żywności. *Vademecum funkcjonowania produktów regionalnych i tradycyjnych*. CDR Brwinów Oddział w Krakowie, Kraków

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi: <http://www.minrol.gov.pl>

AGROTURYSTYKA

KONKURS

„Najlepszy obiekt turystyki wiejskiej Małopolski 2018”

Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z s. w Karniowicach ogłasza kolejną edycję konkursu na „Najlepszy obiekt turystyki wiejskiej Małopolski w 2018 r”.

Do udziału w konkursie zapraszamy gospodarstwa agroturystyczne oraz obiekty turystyki wiejskiej zlokalizowane na terenie Województwa Małopolskiego, wyróżniające się wysoką jakością usług, funkcjonalnym i estetycznym wyposażeniem pokoi, ciekawymi rozwiązaniami w sposobie przygotowania oferty dla gości, ekologicznym oddziaływaniem na środowisko, oraz dodatkowymi atrakcjami związanymi z gospodarstwem i okolicą.

Obiekty będą oceniane w dwóch kategoriach:

- ✓ najlepsze gospodarstwo agroturystyczne,
- ✓ najlepszy obiekt turystyki wiejskiej.

Celem Konkursu jest promocja małopolskiej wsi, jako miejsca wypoczynku, popularyzacja walorów krajoznawczych i kulturowych wsi a także motywacja jednostek turystycznych i agroturystycznych, zwłaszcza tych małych, do podnoszenia jakości usług i wzbogacania swojej oferty oraz wyszukiwania i promowania najlepszych obiektów turystyki wiejskiej Województwa Małopolskiego.

W konkursie mogą wziąć udział rolnicy prowadzący działalność agroturystyczną oraz właściciele obiektów turystyki wiejskiej z terenu Województwa Małopolskiego, którzy wyślą lub złożą osobiście do dnia **15 czerwca 2018 r.** wypełnioną Kartę Zgłoszeniową wraz z dokumentacją zdjęciową gospodarstwa agroturystycznego/obektu turystyki wiejskiej we właściwym dla miejsca prowadzenia gospodarstwa Powiatowym Zespole Doradztwa Rolniczego Małopolskiego Ośrodku Doradztwa Rolniczego.

Dodatkowe informacje dotyczące konkursu można uzyskać w Małopolskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Karniowicach - Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich tel. 12 285 21, 13/14 wew. 280 i 281, lub drogą e-mail: agroturystyka@modr.pl.

NASZ DOM I OGRÓD

Bez względu na to, jaką ma pełnić funkcję dekoracyjną czy rekreacyjną ma wyglądać dobrze. Trawnik, bo o nim mowa jest wizytówką każdego ogrodu, ale żeby nią był trzeba o niego odpowiednio dbać, a wbrew pozorom nie jest to takie proste. Bardzo ważny jest moment zakładania trawnika. Staranne założenie trawnika to połowa sukcesu, w kolejnych latach pozostanie nam tylko prawidłowa pielęgnacja: nawożenie, podlewanie i oczywiście koszenie. Pielęgnacja nie ogranicza się tylko do tych prostych zabiegów, już w drugim, trzecim roku po założeniu pojawia się tak zwany filc powstający z obumarłych części roślin, rozłogów, korzeni oraz ze zbyt często pozostawianej niezbranej trawy po skoszeniu. Tworząc zwartą strukturę ogranicza właściwą wymianę powietrza i wody, co pogarsza jego wygląd oraz wpływa na rozwój wielu chorób grzybowych. Stwarza również idealne warunki do rozwoju mchu.

Przyczyn pojawiania się mchu na trawniku jest jednak więcej:

- ✓ Nieodpowiednie pH gleby - optymalne pH dla trawników to 6-7, przy większym zakwaszeniu wzrost roślin jest osłabiony, co sprzyja rozwojowi chwastów i mchu,
- ✓ Nadmierne zacienienie - dotyczy trawnika w północnej części ogrodu oraz zacienionego budynkami i dużymi drzewami,
- ✓ Mokre podłoże - wysoki poziom wód gruntowych albo zły lub niedostateczny drenaż,
- ✓ Gleba ciężka i zbita - podczas zakładania trawnika trzeba zadbać

MECH W TRAWNIKACH

- o odpowiednie podłoże, przepuszczalne zawierające próchnicę,
- ✓ Złe dobrana mieszanka traw do siewu lub zbyt oszczędny siew - powodują złe pokrycie pozostawiając puste miejsca dla rozwoju niepożądanego rośliności,
- ✓ Nadmierne lub niedostateczne nawożenie,
- ✓ Osłabienie trawy przez szkodniki, choroby lub wiele innych czynników np. złe przezimowanie.

Jeżeli pomimo naszych starań w trawniku pojawi się mech podejmujemy z nim walkę. Zwalczanie mchu jest czasochłonne i pracochłonne. Rozpoczynamy od metod mechanicznych, ale przy większym nasileniu problemu konieczne będą metody chemiczne.

Podstawowym zabiegiem jest usuwanie mchu z trawnika przez częste wygrabianie. Powoduje ono osłabianie mchu i spowolnienie jego rozwoju. Ma to również kolejną pozytywną właściwość powoduje lepsze napowietrzenie darni traw pobudzając ją do rozrostu. Kolejnym zabiegiem jest aeracja i wertykulacja, są to zabiegi polegające na pionowym nacinaniu darni, dzięki czemu ułatwiony jest dostęp powietrza, światła i składników pokarmowych do korzeni traw. W zależności od powierzchni możemy zabieg ten wykonywać nakłuwając trawnik widłami pionowymi, używając w tym celu specjalnych nakładek z kolcami na buty, a przy większych powierzchniach możemy się posłużyć specjalnymi wertykulatorami lub aeratorami.

Dobre efekty osiągniemy uzupełniając metody mechaniczne chemicznymi. Podstawowym zabiegiem będzie zapewnienie odpowiedniego poziomu pH poprzez wapnowanie trawników. Jeżeli te zabiegi okażą się niewystarczające musimy sięgnąć po

środki chemiczne. W sklepach ogrodniczych jest wiele preparatów opartych głównie o siarczan żelaza lub chlochlaminę. Należy jednak pamiętać, że zastosowanie preparatu nie zażegnuje problemu jest jedynie zabiegiem doraźnym. Po pewnym czasie problem mchu powróci.

Ważne jest kompleksowe dbanie o stan naszych trawników, nie dopuszczanie do nasilania się problemów a będzie on wizytówką naszego ogrodu oraz miejscem przyjemnego spędzania wolnego czasu.

Beata Rosiek

PERSPEKTYWY DLA UPRAWY ZIÓŁ

Historia zielarstwa

Rośliny zielarskie (ziola i aromatyczne przyprawy) towarzyszą człowiekowi od tysięcy lat. Ziola wykorzystywane były w profilaktyce i leczeniu w starożytnych Chinach, Indiach, a później również Egipcie, Grecji czy Rzymie. Za najstarszy system leczniczy uważa się ziołolecznictwo chińskie, które posiada udokumentowaną wiedzę spisaną od czasów starożytnych do dziś, czyli przez ponad 4500 lat. Od tamtych czasów ich działanie lecznicze oraz walory smakowe sprawiają, że są one nadal wysoce cenione nie tylko w farmacji.

Zielarstwo w Polsce

W Polsce prekursorami ziołolecznictwa byli Benedyktyni, którzy specjalizowali się w komponowaniu mieszanek ziołowych czy likierów. Do XX w. surowiec zielarski pozyskiwano niemal w zupełności ze stanowisk naturalnych, a następnie po ich wstępnej obróbce dostarczano do aptek, gdzie przygotowywano z nich preparaty ziołowe. Pomimo wielowiekowej tradycji wykorzystywania ziół w Polsce ich uprawa

jest jednym z najmłodszych działów produkcji roślinnej. Pierwsze próby uprawy ziół na skalę towarową w kraju podjęto w drugiej połowie XIX wieku. Obecnie Polska znajduje się w grupie czołowych producentów surowców zielarskich w Europie, a ponadto na świecie uważana jest za kraj o wysokim potencjale zarówno produkcyjnym jak i przetwórczym. W gospodarstwach rolniczych połowa uprawa ziół może stać się istotnym źródłem dochodu, jeśli plantatorzy będą stale pamiętali o dostosowaniu się do zmieniającego się popytu i potrzeb konsumenta. Coraz większym zainteresowaniem w ostatnich latach staje się uprawa ziół w pojemnikach oraz systemach hydroponicznych.

Ziolo w pojemnikach

Ziolo uprawiane w pojemnikach stanowią alternatywę dla ziół pozyskiwanych z uprawy polowej. Uprawa ziół w pojemnikach ma przewagę, w długości okresu wegetacyjnego, gdyż może być ona prowadzona również w czasie panowania niesprzyjających warunków atmosferycznych takich jak okres

jesiennie-zimowy lub wczesnowiosennym. Warunki uprawy w istotny sposób wpływają na wielkość i jakość plonu ziół bogatych w olejki eteryczne jak np. melisa lekarska (*Melissa officinalis* L.), lebiodka majeranek (*Origanum majorana* L.) czy tymianek właściwy (*Thymus vulgaris* L.). Dodatkowo ziolo uprawiane w pojemnikach są trwalsze zarówno w sprzedaży jak i transporcie. Co więcej w uprawie ziół pod osłonami istnieje możliwość większej kontroli nad czynnikami środowiska oddziałującymi na roślinę takim jak: ilość światła, temperatura czy wilgotność podłoża.

System hydroponiczny

Hydroponika to nowoczesny rodzaj uprawy roślin w kulturze wodnej. Jest to uprawa w której gleba została zastąpiona materiałem mineralnym - chemicznie obojętnym nie mający wpływu na rozwój rośliny, służącym jedynie do utwierdzenia korzeni. Rośliny uprawiane w tym systemie do prawidłowego rozwoju pobierają sole mineralne rozpuszczone w wodzie. Roztwór wodny (pożywka) używany w systemie

jest dostarczany bezpośrednio do środowiska korzeni, dzięki czemu trwałe podłoże nie jest wymagane. Zaletą uprawy roślin w tym systemie jest ich przyspieszony wzrost, względem roślin uprawianych tradycyjnie, co jest wynikiem dostarczenia roślinom wszystkich składników niezbędnych do życia w ilościach optymalnych. Ponadto według badań przeprowadzonych na Uniwersytecie Minnesoty wykazano, iż zioła pochodzące z upraw hydroponicznych posiadają o 20-40% więcej olejków aromatycznych niż uprawiane w warunkach polowych. Wiele zalet płynących z zastosowania tego systemu sprawia, że przed wyborem sposobu uprawy ziół można go rozważyć.

Czynniki wpływające na plon i jakość surowca zielarskiego

Przed założeniem uprawy ziół warto uwzględnić kilka kluczowych czynników, które pomogą wprowadzić w gospodarstwach uprawę ziół. Pierwszym z nich są właściwości fizyczne gleby przeznaczonego stanowiska. Właściwości gleby: odczyn, wilgotność, struktura czy zwięzłość mają znaczący wpływ na plon oraz obróbkę surowców korzeniowych. Większość uprawianych roślin zielarskich do prawidłowego wzrostu wymaga podłoża o pH obojętnym, a czasami nawet zasadowym. Jedynie nieliczne gatunki uprawia się na glebach kwaśnych np. borówka brusznica (*Vaccinium vitis-idaea* L.). Decydującym czynnikiem wpływają-

cym zarówno na wielkość plonu jak i jego jakość jest zaopatrzenie roślin w odpowiednią ilość wody. Optymalne warunki wodne dla większości ziół olejkodajnych mieszczą się w granicach 40-60% całkowitej pojemności wodnej gleby (CPW). W warunkach polowych wpływ wody na wzrost plonu jest modyfikowany przez światło, temperaturę i składniki mineralne, pomimo to wilgotność gleby pozostaje jednym z głównych czynników kształtujących wysokość i strukturę plonu. Z tego powodu w trakcie planowania uprawy roślin zielarskich szczególnie istotne jest rozważenie zastosowania nawadniania plantacji. Nawożenie, a za nim idąca żyzność gleby to kolejny czynnik odgrywający znaczącą rolę w wielkości uzyskanego plonu. Wielkość dawek nawozowych jest ściśle wiązana z typem gleby, ukształtowaniem terenu oraz warunkami pogodowymi (temperatura, opady). Tak nadmiar jak i niedobór niektórych składników nawozowych powoduje zaburzenia we wzroście, a czasami zmiany zawartości w surowcu substancji czynnych

Suszenie ziół

Do otrzymania wysokiej jakości surowca zielarskiego, zdatnego do transportu i przechowywania należy bezpośrednio po zbiorze poddać materiał roślinny suszeniu. Jedynie nieliczne z ziół mogą zostać wykorzystywane w stanie świeżym do produkcji soków, nalewek lub jako przyprawy. Suszenie materiału zapobiega szybkiemu spad-

kowi zawartości związków biologicznie czynnych oraz chroni przed szernieniem i spleśnieniem wywołanym przez bakterie i grzyby.

Praktyczne porady dla producentów

Przed przystąpieniem do uprawy gruntowej ziół zaleca się w pierwszym roku założenie plantacji kilku rodzajów ziół na stosunkowo niewielkim obszarze w celu określenia rodzaju upraw, które są najbardziej odpowiednie dla danego stanowiska. Po pierwszym roku od założenia plantacji można oszacować pracochłonność poszczególnych rodzajów upraw oraz rozkład zapotrzebowania na siłę roboczą w ciągu roku. Dzięki temu w kolejnych latach możliwe jest dostosowanie powierzchni upraw do zaplecza siły roboczej. Do osiągnięcia sukcesu konieczne jest zaplanowanie terminu wykonywanych prac, w taki sposób, aby były one prowadzone z uwzględnieniem wzrostu oraz spadku zapotrzebowania na siłę roboczą.

Czy uprawa ziół jest opłacalna?

To pytanie z pewnością zadaje sobie każdy, kto zastanawia się nad założeniem własnej plantacji ziół. Rynek ziół w Polsce jest zmienny i podatny na mody, dlatego przez cały czas należy się dopasowywać do bieżąco zapotrzebowania na surowce zielarskie. Plantatorzy podkreślają, że dróg, którymi można osiągnąć sukces w produkcji zielarskiej jest wiele, choć nikt nie podaje konkretnej recepty. Aby zwiększyć szanse powodzenia przed przystąpieniem do wyboru gatunkowego upraw możliwe jest wykonanie analizy rynku celem poznania popytu i podaży na dany surowiec, co pozwoli na podjęcie słusznych decyzji w kwestii podaży: wielkości i asortymentu produkcji.

Agnieszka Miśkiewicz

Efekt N+S

Nowoczesne standardy nawożenia

Płynna formuła na sukces

RSM

28% N, 30% N, 32% N

RSM S

26% N + 3% S

PULASKA

20% N + 6% S

**GRUPA
AZOTY**

rsm@grupaazoty.com
nawozy.eu

AUTORYZOWANY DYSTRYBUTOR

Rok założenia 1976 [®]
EM
EDMAR

EDMAR SP.J
Pobiednik Wielki 122
32-125 Wawrzeńczyce | tel. 12 28 70 410
www.edmarspj.com